БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, БАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1954 АПРЕЛЬ 8 ЧЕТВЕРГ № 72 (3009)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң дугайында (1 арын).

Часкы хову ажылдарынче эгелеп кирген (1 арын).

Көдээ ажыл-агыйны удуртурунун деңнелин бедидер (2 арын).

Марксизм-ленинизмни өренип турарларга дузаламчы: М. Симакин.—Коммунистиг партияның онгу съездизи (2—3—4 арыннарда).

Д. Деев.—Тараа белеткээр пунктуларның ажылын улам экижидер (2 арын).

Тудуг ажылы чугула сорулга (3 арын).

В. Баир.—Азырадыкчы хөөнден чайлаар (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

С. Мурашов.—Томскиниң эртем-деннериниң көдээ ажыл-агыйга дузаламчызы (4 арын).

Индонезияның херээженнериниң демократтыг федерациязының съездизи (4 арын).

СУГГАТТЫГ ТАРЫЛГА ШӨЛДЕРИН БҮРҮН АЖЫГЛААР

«Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында» СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалын бистиң областың ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле кады чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алгаш, ону амыдыралга боттандырарының бүгү хемчеглерин чорудуп турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалында база партияның болгаш чазактың дараазында хүлээп алган шиитпирлеринде ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң сонгаарлатынмас сорулгаларын айыткан.

Бүгү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң үндезини болза, тараа ажыл-агыйы болур деп партия өөредип турар. Тараа бүдүрерин көвүдедири көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын, ылаңгыя мал ажылын көдүрериниң дүлгүүрү болур. Чуртка тараа хөй болган тудум-на көдээ ажыл-агыйның бүгү продуктулары база-ла хөй болур.

СЭКП ТК-ның февраль-март Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырары-биле областың партия организацияларының сорулгаларының дугайында айтырыгны чоокта чаа СЭКП Тыва обкомунуң ийиги пленуму чугаалашкан. СЭКП ТК-ның Пленумунуң илереткени — тараа бүдүрерин улам-на көвүдедир талазы-биле ажылда четпестер болгаш чазыглар бистиң обласка база бүрүнү-биле хамааржырын СЭКП обкомунуң ийиги пленуму айытпышаан, тараа ажыл-агыйын хөгжүдериниң бүгү талалыг ханы анализин берген болгаш тараа бүдүрүлгезин көвүдедириниң, көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын, ылаңгыя бирги ээлчегде мал ажылын улам ыңай хөгжүдериниң арга-ларын база оруктарын айыткан.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак тараа бүдүрүлгезин дүрген көвүдедиринге бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузуп берген. Машина-трактор станцияларынга, совхозтарга болгаш колхозтарга бирги чергениң бедик бүдүрүкчүлүг чаа машиналарны берип турар. МТС-терге, колхозтарга ажылдаары-биле дуржулгалыг, организакчы кадрларны, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин, мергежилдиг ажылчыннарны чорудуп турар.

СЭКП Төп Комитединиң февраль-март Пленуму тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедирде бүгү тарылга шөлүнден бедик дүжүттү алырын бирги чергениң сорулгазы кылдыр салган. Ол сорулганы чедишкинниг шиитпирлээриниң бир кол үүлү болза, суггаттыг тарылга шөлдерин бүрүн болгаш шын ажыглаары болур. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бир дугаар ээлчегде суггаттыг тарылга шөлдеринге эң-не үнелиг тараа культураларын тарыырын айтып турар.

Бистиң области бар бүгү тарылга шөлдериниң кол нуруузу суггаттыг. Ол суггаттыг черлерни бистиң МТС-теривис, совхозтарывыс, колхозтарывыс сөөлгү чылдарда бүрүн ажыглавайн турар. 1953 чылда бүгү суггаттыг черлериниң тарылга шөлүнүң үүгле 34 хуузун, а ынчаарга колхозтар үүгле 38 хуузун суггарган болуп турар. Суггаттыг тарылга шөлдери 1950 чылда турганынга бодаарга 1953 чылда 15 муң ажыг гектар кызырылган. Бин-Хем, Танды, Чөөн-Хемчик, Каа-Хем, Чаа-Хөл болгаш Кызыл районнарының колхозтары суггаттыг тарылга шөлдерин каггаш тарааны кургаг ховуларда тарып турар. Чижээ, Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» колхозу Копту бугазының суггаттыг тарылга шөлүн каггаш, Хаттыг-Баалыкта, Хөйтен эдээнде кургаг ховуларга тараа тарааш куду дүжүттү ап турар. Ол ышкаш байдал ол-ла районнуң «Сталинчы орук», «Октябрь 30 чылы» колхозтарында бар. Чаа-Хөл районнуң колхозтары Терезинниг бугазының суггаттыг черлерин бүрүн ажыглавайн каггаш база-ла кургаг ховуларже үнгеннер. Мындыг чижектер кайыдаа районнарда дыка хөй.

Суггаттыг тарылга шөлдерин шын ажыглаан колхозтар эрткен чылын элбекшилдир дүжүттү ап турган. Барыын-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артели суггаттыг тарылга шөлүнүң гектар бүрүзүнден-не кызылтасты 19,5 центнерни, Улуг-Хемниң «Күш-ажылдың хостуу» артель суггаттыг тарылга шөлүнде тарааларын үүгле чаңгыс удаа суггарганының түңнелинде безин гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 15 центнер дүжүттү ажаап алган. Суггаттыг тарылга шөлдерин ажыглавайн кургаг ховуларда тараа тараан чамдык колхозтар гектар бүрүзүнден 3—4 центнер дүжүттү ап турарын чугаалааргa-ла суггаттыг тарылга шөлдериниң улут ажыктыы билдине бээр.

Суггаттыг тарылга шөлдерин бүрүн ажыглаарда үүнүң-даа мурнунда тарылганың суггарылга бугаларын чогуур өйүнде аштап, арыглаарын план ёзугаар чорудар херек. Бар бугаларны суггарылгага белеткээр болгаш чаа бугаларны кылыр талазы-биле районнарның база областың суг ажыл-агыйының эргелелдери чөгенчиг четпес ажылдап турар. Шагаан-Арыг—Чаа-Хөл бугазын 1950 чылдан эгелээш амдыгда чедир дооспаан, харын сөөлгү үеде буганың унун өтсиген дүй үне берген чыдарын айтырга-ла суг ажыл-агыйның эргелелиниң ажылының байдалы билдине бээр. Суггарылга системазын эде тургузарының планын эрткен чылын чедип 15,7 хуу күүсеткей. Эрткен чылдың чазынында суггарылга бугаларын чогуур өйүнде белеткевээни-биле хемнериң элбекшилдиг часкы сугларын ажыглаваан, ооң уламындан МТС-тер, колхозтар часкы тарылга мурнунуң суггарылга планын үүгле 10,6 хуу, күскү суггарылганы 10 хуу күүсеткен. Районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары, ылаңгыя МТС-тернің, колхозтарның удуртукчулары суггаттыг черлерни тарылга шөлүнге ажыглаарын үнелевейн турарын үстүнде фактылар херечилеп турар.

Бо чылын бистиң областың бүгү тарылга шөлүнүң 60 хуузундан эвээш эвезин суггаттыг черлерге тарыырын МТС, колхоз, бригада бүрүзү чедип алыр сорулганы салган. Ынчангаш суггаттыг тарылга шөлүнүң гектар бүрүзүнден-не 25 центнерден эвээш эвес дүжүттү алыр ужурлуг.

Суггаттыг тарылга шөлдерин бүрүн ажыглаары—бедик болгаш туруштуг дүжүттү чедип алырының үндезини болур. Ынчангаш СЭКП райкомнары, райкүүскомнар суггаттыг черлерни шын болгаш бүрүн ажыглаарының талазы-биле организастыг болгаш политиктиг ажылды күштелдирери эргежок чугула.

МТС-тернің, колхозтарның удуртукчулары болгаш колхозтарның партия эге организациялары суггаттыг черлерни ажыглаарда эрги-даа, чаа-даа суггарылга бугаларын септээринче база тудуп кылырынче бүгү колхозчуларның, МТС болгаш суг ажыл-агый черлериниң ажылдакчыларының күүнүн мобилизастаар ужурлуг.

Суггаттыг черлерни бүрүн ажыглап тургаш, көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларындан бедик дүжүттү чедип алыры партия, совет организацияларның кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агыйның эртем-тайылбыр болгаш өөредилге киноларының Бүгү-эвилел фестивалы доозулган

Фестиваль үезинде 200 аттыг киноларны үндүрген. Чүгле Россий Федерациязының суурларына үш айларның дургузында ол киноларны 6 миллион колхозчулар, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары көргеннер. Чижээ, Украинага фестиваль үезинде көдээ көрүкчүлериниң саны үш катап өскен. ССРЭ-ниң улустарының 18 дылдарынга очулдурган «Ногаан дөрбелчиннериниң дугайында рассказ» деп кино-чурук ылаңгыя улуг чедишкиннерлиг болган. «Бедик дүжүттериниң мастерлери», «Селекцияның мичуринчи методтары» деп киноларны, мал ажылының,үнүш ажылының талазы-биле, чаа мал чеми культураларны өстүрер талазы-биле ада-чурттуң эртеминиң чедишкиннериниң дугайында киноочерктерни көрүкчүлер ол ышкаш көргеннер.

Фестиваль үезинде көдээниң кино четкизи дыка калбарган. Эң ырак чурттакчылыг черлерни хандырары-биле тускай көжүп чоруур киноленторийлерни тургускан.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң дугайында

Социалистиг көдээ ажыл-агыйның чедишкиннерин калбаа-биле пропагандалаары-биле колхозтарның, совхозтарның, машина-трактор станцияларының, көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының болгаш организакчыларының мурнакчы дуржулгазын, а ол ышкаш эртем-шинчилелдиң болгаш дуржулганың албан черлериниң чедишкиннерин колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезинге эң дүрген нептередири-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП Төп Комитединиң **доктаатканы болза:**

1. Бүгү-эвилелдиң доктаамал ажылдаар көдээ ажыл-агый делгелгезинге 1954 чылдың августа 1-де Москва хоорайга ажыдар.

2. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржир эргени:

а) үнүш ажылының азы мал ажылының талазы-биле делгелгениң киржикчилеринге доктаатынган көргүзүглерни чедип алган, күрүнеге көдээ ажыл-агый продукциязын дужаарының болгаш МТС-тиң ажылдааны дээш натура төлелгезиниң талазы-биле хүлээлгелерин күүсеткен колхозтарга, совхозтарга, ыяш ажыл-агыйларынга болгаш көдээ районнарга;

б) боттарының хандырыр турар колхозтарынга көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүнүң азы мал ажылының продуктулуунуң талазы-биле оларга доктаатынган көргүзүглерин чедип алган, күрүнеге көдээ ажыл-агый продукциязын дужаарының болгаш МТС-тиң ажылдааны дээш натура төлевириниң талазы-биле хүлээлгелерин колхозтарның күүседирин хандырган, тракторларның кол ажылдарының планын колхозтар-биле керээлер ёзугаар доктаатынган хуусааларда күүсеткен, база ажылдарның планныг бот-үнезин ажырбаан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга;

в) боттарынга доктаатынган көргүзүглерни чедип алган колхозтарның болгаш совхозтарның мал ажылының фермаларынга, совхозтарның салбырларынга, мал семирти чемгерер пунктуларга, күрүненің үрелиг мал өстүрер черлеринге болгаш чылгы заводтарынга, заводтарның чылгы өстүрер черлеринге, ипподромнарга, инкубатор-куш ажылының станцияларынга, куш фабрикаларынга, ветеринар участоктарынга, эмнелгелерге болгаш лабораторияларга, элит-үрезин ажылының ажыл-агыйларынга, өөредилге болгаш дуржулга ажыл-агыйларынга, биофабрикаларга, суг ажыл-агыйының организацияларынга, көдээ ажыл-агыйның септелге мастерскаяларынга болгаш заводтарынга, көдээ электростанцияларга, бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң дузалаар ажыл-агыйларынга, ыяш, виноград, кат-чимис болгаш тут өстүрүп үндүрер черлерге, балык-суг болгаш аңныыр ажыл-агыйларынга база амытаннар азырап өстүрер черлерге, аныяк натуралистериниң болгаш аныяк техниктериниң организацияларынга;

г) мергежилдиг тускай эртемниглерни белеткээрин хандырган көдээ ажыл-агый болгаш ыяш өөредилгезиниң черлеринге; чер ажылының культуразын бедидеринге болгаш көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинге эртемнериниң талазы-биле калбак практиктиг ужур-дузалыг чедишкиннерлиг болган, а ол ышкаш эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкиннерин колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезинге пропагандалаарының болгаш нептередириниң талазы-биле чедишкиннерлиг болган эртем-шинчилелдиң албан черлеринге, селекция болгаш дуржулга станцияларынга, дуржулга ховуларынга болгаш пунктуларынга, күрүненің сорттар шинчилеп көөр участоктарынга;

д) эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкиннерин калбаа-биле ажыглаарының үндезининге мергежилдиг ажылдакчыларны белеткээринге чедишкиннерлиг болган, удуртукчу кадрларны белеткээриниң талазы-биле школаларга болгаш көдээ ажыл-агый механизациязының училищелеринге;

е) көдээ ажыл-агыйга тракторларны, автомобильдерни, көдээ ажыл-агый машиналарын, силос салыкчыларын болгаш немелде кезектерни, минералдыг удобрениелерни, хоран-химикаттарны болгаш нефть продуктуларын бүдүрүп турар заводтарга болгаш цехтерге, а ол ышкаш айытынган продукцияны бүдүреринге киришкен болгаш ажылга эң эки көргүзүглерлиг болган конструктор бюроларынга, эртем-шинчилел институттарынга болгаш оларның лабораторияларынга тыпсыр.

3. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржир эргени:

а) көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүнүң, мал ажылының продуктулуунуң болгаш машиналарның бүдүрүкчүлүүнүң талазы-биле боттарынга доктаатынган көргүзүглерни чедип алган колхозчуларга, машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның, совхозтарның, ыяш ажыл-агыйларының, көдээ ажыл-агыйның, септелге мастерскаяларының болгаш заводтарының, суг ажыл-агыйының организацияларының, куш фабрикаларының, мал семирти чемгерер пунктуларның болгаш өске-даа ажыл-агыйларның ажылдакчыларынга;

б) боттарының ажылы-биле ажыл-агыйларның делгелгеге киржилгезин хандырган колхоз даргаларынга, машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның директорларынга, совхозтарның, ыяш ажыл-агыйларының, куш фабрикаларының, мал семирти чемгерер пунктуларның база көдээ ажыл-агыйның септелге мастерскаяларының болгаш механиктиг мастерскаяларның директорларынга болгаш оларның оралакчыларынга, МТС-тернің болгаш совхозтарның нефть ажыл-агыйларының эргелекчилеринге, совхозтарның салбырларының болгаш фермаларының эргелекчилеринге, мал ажылының фермаларының болгаш ары ажылының эргелекчилеринге, колхозтарның, МТС-тернің, совхозтарның болгаш өске-даа ажыл-агыйларының тускай эртемниглеринге — агрономнарга, зоотехниктерге, ветеринар эмчилеринге болгаш ветеринар фельдшерлеринге, ыяш болгаш суг ажыл-агыйының тускай эртемниглеринге, инженер-механизаторларга болгаш механиктерге, инженерлерге болгаш техник-тудугжуларга;

в) боттарының ажылы-биле көдээ ажыл-агый эртемин байыдып, мурнакчы дуржулганы калбаа-биле нептередип, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидериниң, ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезиниң болгаш ооң продуктулуун бедидериниң талазы-биле оларның мурнунда турар сорулгаларны чедишкинниг күүседиринге колхозтарга, машина-трактор станцияларынга болгаш совхозтарга дузалап, база көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы хөгжүлдезинге идиг берип турар агрономнарга, зоотехниктерге, ветеринар ажылдакчыларынга, инженер-механизаторларга, мелиораторларга, агро-ыяш-мелиораторларга болгаш көдээ ажыл-агый органнарында, министерстволарның килдистеринде болгаш эргелелдеринде ажылдап турар көдээ болгаш ыяш ажыл-агыйының өске-даа тускай эртемниглеринге, эртем ажылдакчыларынга болгаш практиктерге;

г) көдээ ажыл-агыйны мурнакчы техника-биле чепсеглээринге, ону удобрениелер-биле, хоран-химикаттар-биле болгаш нефть продуктуларыбиле хандырарынга боттарының ажылы-биле идиг берип турар болгаш ажылга бедик көргүзүглерлиг ажылчыннарга, мастерлерге, чогаадыкчыларга, конструкторларга, машиналар конструкцияларының авторларынга, цехтериниң, заводтарның, конструктор бюроларының болгаш министерстволарның эргеледдериниң инженер-техниктиг болгаш удуртукчу ажылдакчыларынга;

д) аныяк натуралистерге болгаш аныяк техниктерге, оларга доктаатынган көргүзүглериниң талазы-биле тыпсыр.

4. «1952—1953 чылдарда ортумаа-биле ажылдарның түңнелдериниң талазы-биле 1954 чылдың Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң болгаш 1954 чылда ажылдарның түңнелдериниң талазы-биле 1955 чылдың делгелгезиниң киржикчилерин шилип алырының талазы-биле көргүзүглерниң болгаш негелделериниң дугайында» Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң кол комитединиң доктаалын бадылаар.

Делгелгениң кол комитединиң айытынган доктаалында көрдүнмээн культураларның болгаш чамдык адырларның талазы-биле делгелгениң киржикчилерин шилип алырынга немей көргүзүглерни болгаш негелделерни көөр болгаш бадылаар база онза ужур таварышканда бо доктаал-биле бадылатынган көргүзүглер ёзугаар 1952 чылдың азы 1953 чылдың ажылдарының түңнелдериниң талазы-биле 1954 чылдың делгелгезиниң киржикчилерин бадылаар эргени Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң кол комитединге тыпсыр.

Көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинге бедик көргүзүглерни чедип алганы дээш 1952 болгаш 1953 чылдарда Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты алган болгаш ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаңнатырган колхозчулар, машина-трактор болгаш тускайжытынган станцияларның, совхозтарның, ыяш ажыл-агыйларының, эртем-шинчилелдиң албан черлериниң ажылдакчылары болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа ажылдакчылары, партия болгаш совет ажылдакчылары оларның чедип алган көргүзүглерин ёзугаар Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң киржикчилери кылдыр бадылатырарын доктаадыр.

5. Көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн, мал ажылының продуктулуун бедидериниң, көдээ ажыл-агый машиналарын, удобрениелерни, хоран-химикаттарны болгаш нефть продуктуларны ажыглаарының болгаш бүдүрериниң херээнге эң эки көргүзүглерни чедип алган, Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң киржикчилерин шаңнаарынга Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң кол комитединиң чыл бүрү тыпсып турары дараазындагы шаңнал-хавыяларны доктаадыр:

а) Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде киржип турар колхозтарга, совхозтарга, машина-трактор станцияларынга база өске-даа ажыл-агыйларга болгаш организацияларга,—бирги чергениң 1000 дипломнары-биле шаңнатырганнар ооң-биле кады шаңналга—чүүк болгаш чиик автомобильдерни алырлар, ийиги чергениң дипломнары-биле шаңнатканнар ооң-биле кады—чүүк автомобили шаңналды алырлар.

Ооң ангыда, Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде киржип турар онза шылгараан колхозтарны, совхозтарны, машина-трактор станцияларын болгаш өске-даа ажыл-агыйларны шаңнаарынга дараазындагы хемчээлдиг шаңналды доктаадыр:

200 комплектилерлиг автосуггарыкчылар, электри-биле саалдаларның 200 комплектилерлиг агрегаттары, хат күштериниң 500 комплектилерлиг установкалары, радио дамчыдылгазының 500 установкалары, 500 комплектилерлиг киноустановкалары болгаш 500 колхоз библиотекалары;

б) Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде киржип турар колхоз даргаларынга, машина-трактор станцияларының, совхозтарның директорларынга, өске-даа ажыл-агыйларның удуртукчуларынга болгаш оларның оралакчыларынга, ол ышкаш көдээ болгаш ыяш ажыл-агыйының мурнакчыларынга, тускай эртемниглеринге болгаш организакчыларынга база үлетпүрүнүң ажылдакчыларынга: 1500 улуг алдын медальдарны, 3500 бичии алдын медальдарны, 10000 улуг мөңгүн медальдарны, 25000 бичии мөңгүн медальдарны.

Ооң ангыда, көдээ болгаш ыяш ажыл-агыйының онза шылгараан мурнакчыларын болгаш үлетпүрүнүң ажылдакчыларын шаңнаарынга дараазындагы хемчээлдиг шаңналдарны доктаадыр: «Победа» деп 300 чиик автомобильдерни, 2 муң мотоциклдерни, 3 муң чадаг-тергелерни, 2500 даарыыр машиналарны, 5 муң радиоприёмниктерни, 7 муң хол болгаш карман шактарын.

6. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң бүгү киржикчилери Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң киржикчизиниң медалы-биле шаңнатырарын болгаш делгелгеге киришкениниң дугайында херечилелди алырын доктаадыр.

7. Республикаларга, крайларга болгаш областарга Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге белеткелдиң талазы-биле ажылдың удуртулгазын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, ажылчы чоннар депутаттарының край болгаш область Советтериниң күүсекчи комитеттеринге, а көдээ районнарга—ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күүсекчи комитеттеринге хүлээдир.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге кандидаттарны шилип алырының болгаш киирериниң талазы-биле ажылдарны доозарының хуусаазын—1954 чылдың май 15 кылдыр доктаадыр.

8. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржириниң көргүзүглерин болгаш негелделерин колхозчуларга, машина-трактор болгаш тускайжытынган станцияларның, совхозтарның болгаш ыяш ажыл-агыйларының ажылдакчыларынга калбаа-биле тайылбырлаарын база колхозтарның, совхозтарның, ыяш ажыл-агыйларының, машина-трактор болгаш тускайжытынган станцияларның, үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш районнарның аразында, а ол ышкаш колхозчуларның, машина-трактор болгаш тускайжытынган станцияларның,совхозтарның болгаш ыяш ажыл-агыйларының ажылдакчыларының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң болгаш организакчыларының аразында Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржир эрге дээш, көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң күрүне планнарын долдур болгаш ажыр күүседири дээш массалыг социалистиг чарыжын баштаарын совет, партия болгаш көдээ ажыл-агый органнарынга хүлээдир.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫНЧЕ ЭГЕЛЕП КИРГЕН

ЭРГИ-БАРЛЫК. **(Телефон-биле).** «Большевик» көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Очур, парторганизация секретары эш Семис-оол) Барыын-Хемчик районда дээре колхозтарның бирээзи.

Колхозчу тараажыларның кызымак күш-ажылының түңнелинде колхоз часкы хову ажылынга белеткелин чогуур өйүнде хынамчалыг доосканы. Тараа культураларының 107,3 гектарга чажар үрезиннери бүрүн, оларның арыглатынганы эки, ол ышкаш 30 гектарга хереглээр картофель болгаш ногаа үрезиннери белен. Удобрениеге 164 тонна өдек, 6 тонна хүл шөлдерде төктүнген, ол ышкаш Көк-Боомнуң улуг суггат бугазының ашталгазы доозулган. Көдээ ажыл-агый машиналарының база дериг херектелдериниң кылдынганын, хову ажылынга өске-даа бүгү белеткелди күрүне комиссиязы апрель 5-те хынап көргеш, багай эвес деп түңнелди үндүрген.

СЭКП Төп Комитединиң февраль-март Пленумунуң доктаалын колхозчулар танышкаш, бо чылын 95 гектар кур черни база 20 гектар хараганныг шөлдерни аштап шиңгээдип илеретпишаан, бо чылын тарыыры суггаттыг 983 гектар тараа культураларының га бүрүзүнден 18 центнер, а суггат чок 90 гектарның газындан 14 центнер дүжүттү алырын хүлээнген.

Колхоз часкы хову ажылын апрель 1-де эгелей берген. Турлагда 3 өглерни дерип хондурган, ында лозунг, плакат, көргүзүгнүң өске-даа үүлдери делгетинген. Ажылдың баштайгы беш хүннеринде 13 аът илиирлери-биле 43 гектарның шыгын базырган.

Кызыл-Мажалык МТС-тиң эш Тойбу-Хаага удурткан механизаторлар бригадазы апрель 7-де 4 тракторлар-лыг чедип келген, олар апрель 8-те база ажылдап кириптер, механизаторларга 2 пагончиктерни болгаш өске-даа үүлдерни таарымчалыг тургускан.

Көдээ ажыл-агыйны удуртурунуң деңнелин бедидер

(СЭКП-ниң Улуг-Хем райкомунуң пленумундан)

СЭКП Улуг-Хем райкомунуң пленуму болуп эрткен. «Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында» СЭКП ТК-ның февраль-март Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле районнуң партия организациязының сорулгаларын пленум чугаалашкан. Ол дугайында илеткелди СЭКП райкомунуң бир дугаар секретары эш Самба кылган.

СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш февраль-март Пленумнарының шиитпирлери социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң программазы болур—деп илеткелди чугаалаан.

Ол улуг сорулганы амыдырал кырынга боттандырар талазы-биле партия болгаш чазак канчаар-даа аажок улуг дузаламчыларны биске хүн-бүрү көргүзүп турар. Районнуң колхозтары, совхоз болгаш МТС амгы үениң чаа техниказы-биле чепсегленген.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда районга 7 инженер-техниктиг ажылдакчылар келген. Колхозтарже 9 агрономнарны, 8 зоотехниктерни болгаш ветеринар ажылдакчыларын немей чоруткан.

Амгы үеде район часкы тарылганы агротехниктиг чурумнарның бедик негелделеринге эрттирер дээш демиселдиң бүдүүзүнде туруп турар. МТС-тиң механизаторлары ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар мурнунуң социалистиг чарыжынга киришкеш, бот-хүлээлгелерин күүсеткениниң түңнелинде, тракторларның болгаш көдээ ажыл-агыйның өскедаа чепсек-херекселлериниң септелгезин чогуур үеэзинде дооскан. МТС-те 200 ажыг механизаторлар бар, оларның иштинден 75 трактористер колхозтар аайы-биле 10 бригадалар кылдыр организастатынган.

СЭКП райкомунуң көдээ ажыл-агыйга удуртулгазында ам-даа улуг четпестер барын пленум демдеглээн. Районда колхозтарның чамдыызы четчир санныг үрезиннер-биле ам-даа хандыртынмаан. Үрезин уруушкунун Сталин аттыг колхоз чүгле 38 хуу күүсеткен. Көдээ ажыл-агыйга партийжи удуртулганың четпестерин эрткен ажыл-агый чылының түңнели көргүскен. Эрткен чылын Жданов аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтар гектар бүрүзүнден чүгле 1,5 центнер дүжүттү алганнар. «УТКА-ның 25 чыл өөн» совхозтуң 1953 чылда тараан тараазы 1950 чылдагызындан 270 гектар эвээш болган. Совхоз күрүнеге тараа дужаар планын күүсетпээн.

Малга быжыг чем суурну белеткээриниң планын район эрткен чылын база-ла күүсетпээн. Киров аттыг колхоз мал чемнерин чүгле 48 хуу күүседип алган турган, ам ында мал чеми үзүлгеш, малдың чаш-төлү өлүп хораар чорукка таваржып турар.

Ол бүгү болгаш өске-даа четпестер болза, көдээ ажыл-агыйны эренгей удуртканындан болган деп түңнелди пленумнуң киржикчилери кылган. Область болгаш районнар организацияларының удуртулгазында хөй-ле саазын агымынга алзып орар чоруктар ам-даа үргүлчүлевишаан. Массалар ортузунга практиктиг болгаш организастыг ажылдарны эки-житпес, удуртулгага бюрократсыг, шүшпен, тоомча чок байдалдарны көргүзүп турар удуртукчулар бистиң партия, күрүне болгаш ажыл-агый аппарадывыста бар. Шак ындыг кижилер үр хуралдар чыырынга, үзүн тыышкыннар, телеграммалар бижиринге өйлежип олурарлар деп пленумнуң киржикчилери шынгыы шүгүмчүлеп турганнар.

Бо чылдың январь-март айларында районнуң күүсекчи комитединге область организацияларындан 106 бижимел айтыышкыннар болгаш негелделер келген, ооң иштинде 37 телеграммалар бар, ында бир телеграмманың хемчээли 6 арын азы 201 сөс болган. Областың көдээ ажыл-агый эргелелинден МТС-ке 199 санныг азы 540 арын директивалар келген.

Ажылга ээ-харыысалга чок чоруктуу болдуруп турар чамдык удуртукчуларның адрезинге чөптүг шүгүмчүлелдерни пленумнуң киржикчилери таварыштырган. Маленков аттыг колхозтуң даргазы эш Сүмбүр санал бергеш:—«Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында» партияның болгаш чазактың шиитпирлерин бистиң колхозчуларывыс улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алганнар. Ол сорулганы бо чылын амыдыралга боттандырып эгелээр бис. 500 гектар черни шиңгээдип алыр сорулганы салдывыс—деп чугаалаан. Оон ыңай МТС директору эш Гордейни ол шүгүмчүлээн.—Эш Гордей болза, колхоз даргаларынга эргиниң дүжүметтери ышкаш ужуражып турар. Ооң болганчок-ла дүүрей бээр. Ооң-биле ажыл дугайында эптиг чугаалажыр арга тыпадым. Ажылга шаптыктыг болур албадалдыг методтан ооң адырлыры чугула боор—деп эш Сүмбүр чугаалаан.

—Колхозтарның чыл отчёттарын райкүүском улуг эренгейлээшкин-биле бадылап, четпестерни илеретпейн турар. Калинин аттыг колхозтуң даргазы эш Чаш-оол колхозтуң 3000 рублин, 1 тонна тараазын самчыгдаан, а райкүүском аңаа анаа-ла эптежип турар. СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң удуртукчулары колхозтар фермаларынга, малчыннар ортузунга барып ажылдаарын сонуургаза чогуур—деп, Калинин аттыг колхозтуң партия организациязының секретары эш Лапчаа шүгүмчүлээн.

«Партияның XIX съездизи» колхозтуң даргазы эш Сырбыкай—районнуң часкы тарылгаға белеткели дыка четпес организастатынган. Тараа культураларының үрезинин четчелеп ап болурунуң аргалары бар турган. Маңаа СЭКП райкому болгаш райкүүском киржигей салбаан. Бистиң колхозувуста тараа үрезини ам-даа чедишпес, «Күш-ажылдың хостуу» колхоз (даргазы эш Поляков) бистиң колхозка үрезин бээр боолп аазаваш, бистен 15 тонна сиген болгаш савақ алган, ынчаарга үрезинни ам-даа бербээн. Райкүүскомнуң сан килдизи (эргелекчизи эш Барбатов) бодунуң хүлээлгезин багай күүседип турар. Бот-онаалда үндүрүүн телевээн колхозчуларынар бар дээш, ол акшаны колхозтуң агар санындан алырын оралдажып, чек бижээш, аңаа ат салырынче мени албадап турган. Бодунуң килдистериниң ажылга харыысалгазын бедидер, бюрократизмни узуткаар хемчеглерни райкүүском чорудар ужурлуг—деп чугаалаан.

—Райкүүскомнуң болгаш СЭКП райкомунуң ажылында боттуг чайгылгалар чедип алдынмаан. Райкомнуң МТС талазы-биле бөлүү бодунуң ажылынче ам-даа шулуудап кирбээн. СЭКП райкомунуң бир дугаар секретары эш Самба малчыннарның ажылдап, чурттап турар черлеринге барбаан. Буура, Иштии-Даг деп черлерде 50 ажыг коъдан шээр мал бар. Ында ажылдап турар малчыннарның ортузунда партийжи-политиктиг ажыл чорувайн турар—деп «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң зоотехниги эш Төгүс-оол шүгүмчүлээн.

Илерээн честпестерни узуткаарынче, көдээ ажыл-агый партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдарны экижидеринче угланган боттуг саналдарны пленумнуң киржикчилери киргген.

МАЛДЫҢ ЧАШ ТӨЛҮН БҮРҮН КАМГАЛАП АП ТУРАР

Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары ниитиниң мал ажылын хөгжүдер дээш кызымак ажылдап турар.

Малчыннар Хорлуу, Ыдым-оол, Чалаа, Шомба баштайгы төрээн 22 инектерниң 22 бызааларын менди өстүрүп турарлар. Хой кадарчылары эштер Байыскылан, Дүгүр-оол, Көкуруг төрээн 194 хойларның хураганнарын камгалап алганнар.

Колхозчу малчыннар чазагларында мал кажааларын белеткеп эгелээн. Дуржулгалыг малчын Ирикпей турлагда 300 баш хой, 200 баш анай, хураган кирер ийи эки шынарлыг кажааларны тудуп алган.

М. ДАРЖАЙ.

А. С. Макаренконун мөчээ-ле 15 чыл болганынга

Шылгарангай совет педагог болгаш чогаалчы Антон Семенович Макаренконуң мөчээнинден бээр 15 чыл болганынга тураскааткан тускай кежээни Кызылдың башкы институду март 3-те эрттирген. Кежээге институттуң студентилери, башкылары база башкы училищезиниң өөренникчилери, башкылары болгаш хоорайның өске-даа интеллигентилери киришкен.

Кежээни башкы институдунуң педагогика болгаш психология кафедразының эргелекчизи М. Е. Метрофанов эге сөс-биле ажыткан.

Шылгарангай педагог болгаш чогаалчының мөчээ-ле 15 чыл болган оюнга холбаштырган илеткелди дыл, литература салбырының дээре студентизи эш Быкова кылган. Ооң даразында эштер Григорьева, Сахно, Попова, Нелюбова олар—Макаренконуң поэмаларындан болгаш чогаалдарындан үзүндүлерни номчуган. Ооң сөөлүнде башкы институдунуң студентилери концерт көргүскен.

Г. БАЛЧЫР.

Аныяк малчыннарның чөвүлел хуралы

ЧАА-ХӨЛ. **(Телефон-биле).** Март 31-де Чаа-Хөлде «Тиилелге» болгаш Сталин аттыг колхозтарның 80 ажыг аныяк малчыннарының каттышкан чөвүлел хуралы болуп эрткен.

Чөвүлел хуралга «Тиилелге» колхозтуң даргазының оралакчызы эш Чигденвин, Сталин аттыг колхозтуң даргазы эш Таваа-Самбуунуң илеткелдерин дыңнап, 20 хире аныяк малчыннар санал берип, мал ажылының талазы-биле чоруткан ажылдарының мурнакчы туржулгаларын солушканнар.

Эки ажылдыг профэвилел бөлүү

Эрзин районнуң мал эмнелгезинге баштай 3 кижи составтыг профэвилел бөлүү турдуп турган. Ол бөлүктүң даргазынга аптека эргелекчизи эш Кушкашпай соңгутурган. Ол болза, профэвилел бөлүүнүң ажылын район иштинде мурнакчы бөлүктериниң биргеен кылдыр экижиткен.

Чүл дээрге, профэвилел кежигүнериниң санын 8 кижи чедир өстүрген ийикпе азы мал эмнелгезинге хамааржып турар кижилер шупту профэвилел кежигүннери болган. Кежигүн дадывырының хавырылдазы болгаш бөлүктүң культур-массалыг ажылы эки чоруп турар.

Эш Кушкашпай онаашкан ажылынга кызымаккай чоруун көргүспүшаан, бодунуң политиктиг билиги бедидип турар.

М. СПИРИН.

Тараа белеткээр пунктуларның ажылын улам экижидер

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың улуг сагыш салыышкынының ачызында областың тараа белеткел черлери чаа совет техникабиле улам-на чепсегленип турар. Чүгле сөөлгү үш чылдарның дургузунда безин ай санында 4800 тонна тарааны кургадыр күчүлүг 8 машиналарны, 6 транспортерларны, тараа арыглаар 38 машиналарны болгаш элээн хөй автомашиналарны алган. Күрүнеге дужаатынган тараа-ларны камныг шыгжаарынга бо аразында 12 муң тонна тараа кирер складтарны тудуп, ажыглалга киргген.

Белеткел пунктуларында хөй күш негетинер ажылдарны механизастаар айтырыг онза чугула. Бай-Хаак болгаш Чадаана пунктуларында тарааны арыглаар, кургадыр, чүдүрер болгаш дүжүрер ажылдарның тургустунган. Ол ышкаш автотранспорттуң дүрген эргилиишкинин хандырар сорулга-биле 1953 чылда Туран, Бай-Хаак, Шагаан-Арыг, Чадаана пунктуларында чүктүг автомашина деңзилерин тургускан. Бо бүгү хемчеглер болза, белеткел пунктуларының ажылдаарынга таарымчаны хандырбышаан, техниканы баштайгы механизастаашкыны тургустунган. Ол ышкаш автотранспорттуң дүрген эргилиишкинин хандырар сорулга-биле 1953 чылда Туран, Бай-Хаак, Шагаан-Арыг, Чадаана пунктуларында чүктүг автомашина деңзилерин тургускан. Бо бүгү хемчеглер болза, белеткел пунктуларының ажылдаарынга таарымчаны хандырбышаан, техниканы чөп ажыглаар, дужаалда үезинде колхозтарның болгаш совхозтарның киирген тараазын үзүктел чок хүлээп алыр, ону камныг кадагалаар дугайында харыысалганы улам-на күштелдирип турар.

Чоокку ийи—үш чылдарның иштинде бүгү белеткел пунктуларын механизастаар талазы-биле областың тараа конторазының мурнунда улуг сорулга салдынып турар. Ол ышкаш амгы техниканы камныг, шын башкарып билир, политиктиг деңнеди бедик кадрларны белеткээр айтырыг онза негелделиг. Бо дугайында партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының боттуг удуртулгазы чугула.

1954 көдээ ажыл-агый чылының дүжүдүнден тараа хүлээп алырынга белеткелди амдыгаалтан хынамчалыг чорудар херек. Чүгле машина техниканы эвес, харын база белеткел пунктуларының бүгү дериглерин хандырган турарынга ажылдың графигин шынгыы барымдалаар. Күрүнеге, чонга эки шынарлыг тараа дээш социалистиг чарышты калбартыры чугула.

Д. ДЕЕВ.

Бижик өөредилгезинде четпестерни дүрген узуткаар

(Редакцияга келген чагааларның допчулалы)

Барыын-Хемчикте «Комсомолдуң 30 чыл ою» колхозтуң суурунда бижик бөлгүмнериниң ажылы багай чоруп турарын ол колхозтан эш **Д. Саая** редакцияга бижээн, Өөредилге эгезинде организастатынган 7 бижик бөлгүмнеринге 40 ажыг колхозчуларны хаара туткан турган. Бөлгүмнер баштайгы айда 4 удаа кичээлдээн. Ооң соонда кайы-даа бөлгүмнерге кичээлдер доктаамал эртпес, ында-хаая үзүктелиишкиниг болур апарган.

Бижик бөлгүмнериниң ажылынга ында суму Совединиң болгаш партия, комсомол эге организацияларының талазындан кандыг-даа кичээнгей салбайн турар.

Бо чылын бижик бөлгүмнериниң ажылын мурнуку чылдардан экижидер дугайында Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана суму Соведи (даргазы эш Шаңгыр-оол) эрткен чылдың ноябрьда-ла шиитпир үндүргеш, ооң херек кырында күүселдезин боттандырбайн турарын эш **Д. Сюрюн-оол** бижээн. Сумуда бижик өөредилгези экижиирден туржук, чыл бүрүде улам дорайтап турар. Чыл бүрүде мындыг чаңчыл болган ара соксаашкыннарның чылдагааны ында хамаарышкан организацияларның шүшпен удуртулгазы-биле тайылбырлатынар деп эш Сюрюн-оол шын шүгүмчүлээн.

Өвүрүнүң «Кызыл тук» колхозтан эш **О. Чөнүк-оолдуң** бижип турары болза, ол колхозка улуг назылыг чонну бижикке өөредири-биле 68 өөреникчилиг 3 кезек бижик бөлгүмнериниң ажылы чорувастаан. Бөлгүмнериниң культармейжилери Норжун, Кестигежик олар алган даалгаларын багай күүседип турарлар. А колхозта парторганизация ук бөлгүмнериниң ажылынга кандыг-даа хыналда тургуспайн келген.

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхозтуң суурунга комсомолчуларның болгаш аныяктарның 34 кижи дыңнакчылыг кежээки школазын ажыткан турган. Баштайгы удаада ук кежээки школаның ажылы чүүгээр чоруп турган. Ынчалзажок, сөөлгү үеде кежээки школаның ажылы баксыраан. Ылаңгыя III-кү класста өөренип турар 22 өөреникчилерден 6 кижи, V-ки класста 12 кижиден 5 кижи шуут өөренмейн барган. Аныяктарның кичээлге келбейн турарының код чылдагааны болза, ында колхоз баштаар чери, парторганизация аныяктарның кежээ өөреник чоруунга таарымчалыг байдалды тургуспайн турарында деп эш **Д. Ламажык** бижип турар.

Марксизм-ленинизмни өөренип турарларга дузаламчы

Коммунистиг партияның онгу съездизи

1.

Дөрт чылдың империалистиг дайынынга болгаш үш чылдың хамааты дайынынга үрегдеткен улус ажыл-агыйын катап тургузар талазы-биле тайбың ажылче шилчилгениң чылдары Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң төөгүзүге эң-не берге үелериниң бирээзи болган.

Совет чурт үлетпүрге, транспортка болгаш көдээ ажыл-агыйга канчаардаа аажок улуг үрелиишкини көргген турган. Дайын сөөлүндеги үениң бергелериниң ужурундан шериг коммунизминиң политиказынга таарымас чорук тараачыннарның ортузунга тыптып келген. Таарымас чоруктуң халавы ажылчыннарның чамдык кезиинге база дээпкен турган. Чурттуң берге ажыл-агый байдалын аңгы дайзыннары совет эрге-чагыргага удур ажыглаарын оралдажып турганнар.

Чурттуң ажыл-агый амыдыралының бүгү айтырыгларының, чаа байдалдарда массаларны удуртурунуң аргаларының дугайында чаа уг-шигни чогаадып ажылдаарының сорулгазы Коммунистиг партияның мурнунга бодунуң бүгү чидии-биле турган туруп келген. Ол төөгүлүг сорулганы 1921 чылдың марта болган РКП (б)-ниң X съездизи чедиишкиниг күүсеткен.

Съездиниң ажылын Коммунистиг партияның баштыңчызы В. И. Ленин удурткан. Ол РКП(б)-ниң политиктиг отчёдун, разверстканы натуралыг үндүрүг-биле солуур дугайында, партияның чаңгыс-эвиниң болгаш анархи-синдикалистиг чайгылыышкын дугайында илеткелдерни, профессионал эвилелдериниң дугайында чугааны кылган. Ленинчи удуртулга принципиалдыг партийжи шугумнуң тиилелгезин хандырган.

РКП(б)-ниң X съездизиниң эң чугула ажыл-херээ болза, шериг коммунизминден чаа экономиктиг политикаже (НЭП) шилчиир дугайында шиитпирни хүлээп алганы болган. Коммунистиг партияның мергени болгаш чүвени баш бурунгаар көөрү, эң-не нарын байдалдарда карачаңгыс шын политиканы ооң төлевилеп билири ол шилчиишкинден көзүлген.

«Разверстканы натуралдыг үндүрүг-биле солуур дугайында» бодунуң илеткелинге В. И. Ленин непче шилчилгениң эргежок чугулазын барымдаалыг болдурган болгаш чаа экономиктиг политиканың кол сорулгазы—социалистиг ниитилелди чедиишкиниг тургузар сорулга-биле ажылчы тараачыннарның эвилелин быжыглаары болур деп чугаалаан. «Разверстканы үндүрүг-биле солуур дугайында айтырыг хамыктың мурнунда болгаш чүдендаа улуу-биле политиктиг айтырыг, чүге дизе, ол айтырыгның утказы ажылчын аңгының тараачыннарны канчаар көөрү болур» — деп В. И. Ленин чугаалаан. (Чог., т 32, 191 арын).

Аъш-чемниң үндүрүү аъш-чем хуваалдазындан эвээш, хемчээ болгаш ону күүседириниң хуусаалары тараачыннарга часкы тарылганың мурнунда-ла билдинер болуп турган. Ядыы тараачыннар үндүрүгүнүң чамдык хевириндеп, харын онза таварылгаларда шуптузундан хосталып турганнар: үндүрүгүн ортумактардан шыдамыктарга болгаш кулак ажылагыйларга бодааргa биче хемчеглиг тыртып турган Тарылга шөлүн көвүдеткен болгаш ону ажаарын экижиткен тараачыннар элээн хөй чиигелдерни ап турганнар.

Тараачыннар үндүрүгүн дужаганының соонда боттарының продукциязының артышкылын рынокка садып болур турганнар. Ол чорук тараачыннарга материалдыг сонуургалды болдурар турган болгаш көдээ ажыл-агыйны дүрген көдүреринге, а аңаа үндезилээш совет үлетпүрүү болгаш бүгү улус ажыл-агыйын катап тургузарынга база хөгжүдеринге эккээр ужурлуг турган.

Садыгны хостуг салыптары баштайгы үелерде хуу садыгжыларның болгаш үүрмек капиталистериниң тыптып кээринге, чуртка капитализмниң чамдык хайныгарынга чайлаш чок чедирер ужурлуг турган. Ындыг-даа болза оон корткан херек чок турган. Чаа экономиктиг политиканың ыңайлын шын билир, нэп болза капитализм-биле социализмниң аразында «кымны кым эвес» деп формуланы ёзугаар дошкун демисел болур деп партияны В. И. Ленин өөредип турган.

Нэптиң утказының болгаш ролюнуң дугайында ленинизмниң өөредиин хөгжүтпүшаан, И. В. Сталин чаа экономиктиг политиканың делгеренгей тодаргайлаашкынын берген: «НЭП дээрге пролетар күрүнезиниң холунга командылаар бедиктер турда, капитализмни түр сала кааптары, капиталистиг болгаш социалистиг элементилериниң демисежирин бодаан, капиталистиг элементилерге багай кылдыр, социалистиг элементилериниң ролюнуң өзерин бодаан, капиталистиг элементилерни социалистиг элементилериниң тиилээрин бодаан, аңгыларны узуткап, социалистиг экономиканың фундаментизин тургузарын бодаан пролетар күрүнезиниң онза политиказы болур» (Чог., т. 7, 364 арын).

Капитализмни социализмниң тиилээринге ажылчын аңгы-биле тараачыннарның аразында, социалистиг үлетпүр-биле тараачын экономиканың аразында сырый харылзааны хандырары эргежок чугула турган. Ол харылзааны боттандырарынче орук хоорай биле көдээниң аразынга бараан саарылгазын бүгү хемчеглер-биле калбартырын тавартып болуп турган. Ынчангаш улус ажыл-агыйын катап тургузарының үезинде Ленин культурлуг садыглаарынга өөрениниң сорулгазын идип үндүрген. Ол үеде садыг Коммунистиг партияның болгаш Совет эрге-чагырганың бүгү ажыл-агыйлыг сорулгаларының илчирбезинге кол звено болуп турган.

Бистиң чуртувуска делегейде биргеен социалистиг ниитилелди тургузары дээш демиселдиң хөй чылдарда дуржулгазы болза, партияның X съездизинге хүлээп алган чаа экономиктиг политика бодун социалистиг экономиканың фундаментизиниң тургузуушкунунуң карачаңгыс шын оруу болурун бүрүү-биле шынзыткаан маргылдаа чокка бүзүреткен. Чаа экономиктиг политиканы Коммунистиг партия иштикниң болгаш даштыкының буржуазиязы-биле база ооң троцкийжи-бухаринчы талээлекчилери-биле кадыг-шыңгыы демиселге туюлунга чедир боттандырган. Нэп болза хамааты дайынны төңгениниң соондагы Совет республика ышкаш ындыг хөй укладтарлыг чуртка социализмниң үндезиниерин тургузарынче карачаңгыс шын чоокшулаашкын болган.

Совет күрүнениң тургузуп эгелээни социалистиг экономика-биле миллион-миллион тараачыннар чурттап турар тараачын экономиканың аразынга эвилелдиг холбааны чаа экономиктиг политиканың оруктарынга тургускаш, Коммунистиг партия улус ажыл-агыйын катап тургузарынга шиитпирлиг чедиишкиннерни чедип алган болгаш ооң-биле бистиң улузувусту чаа төөгүлүг үеже, чурттуң социалистиг индустриализация дээш демиселдиң үезинче белеткээн. Социализмниң экономиктиг үндезини—күчүлүг индустрияны тургускаш, —партия чурттуң иштинде капитализмниң артыышкыннарын узуткаар дээш шиитпирлиг шавыышкынны организастап шыдаан.

Күштүг социалистиг индустрияның хөгжүлдезинге даянган хоорайның көдээ-биле холбаазы ,ажылчын аңгы-биле тараачыннарның харылзаазы чаа хевирлерлиг болуп турар апарган. Совет үлетпүр колдуунда тараачыннарның үлетпүр бараанныарынга пөс-таавы, идик болгаш өскедаа хууда негелделерин хандырарындан көдээ ажыл-агыйның бүдүүлге негелделерин база хандырарынче улам-на шилчип турар апарган.

Коммунистерниң партиязы В. И. Ленинниң болгаш РКП(б)-ниң X съездизиниң ажылдап кылганы чаа экономиктиг политиканы кызымаа-биле болгаш хажык чокка амыдыралга чоруткан болгаш аңаа үндезилээш пролетариаттың диктатуразының үндезин сууру—ажылчыннар-биле тараачыннарның эвилелин улам-на быжыглаан. Көдээниң ажылларынга даянып алгаш, ортумак тараачыннар-биле эвилелди бүгү хемчеглер-биле быжыглавышаан, кулактарга удур эптешпес демиселди чорутпушаан, көдээге улуг революстуг эргилдени—калбак коллективизацияны чорударын болгаш чуртта сөөлгү болгаш эң-не хөй санныг дарлакчы аңгы болур кулактарны узуткаарын партия белеткээн.

Улуг Ленинниң нэпчи Россия, социалистиг күштүг индустриалдыг колхозчу держава апаар деп ажылдыр көрген чугаалары бүткен.

Хоорайга болгаш көдээге социализмниң тиилээнииң түңнелинде үлетпүр-биле көдээ ажыл-агыйның аразында экономиктиг холбаа уламна дыңзаан, ынчаарга ажылчын аңгы-биле тараачыннарның аразында эвилел, оларның аразында найырал совет ниитилелдиң морал-политиктиг чаңгыс-эви кылдыр хуула берген. Ооң ачызында бистиң Төрээн чуртувус коммунистиг тургузуушкунуун кичаар-даа аажок улуг сорулгаларын чедиишкиниг күүседип шыдаар апарган.

Совет Россияның ажылчыннары-биле тараачыннарының быжыг экономиктиг эвилелин нэпке үндезилээш тургузары чүгле иштикке эвес, харын бүгү делегейге канчаардаа аажок улуг ужур-дузалыг болур деп В. И. Ленин айтып турган.

1921 чылда В. И. Ленинниң чугаалааны болза:

«Ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелинге үндезилетииген турар чаа ниитилел чайлаш чок. Ол ниитилел эрте ийикпе азы орай, чээрби чылдар эрте ийикпе азы чээрби чылдар орай бе, черле келир, бистиң чаа экономиктиг политикавысты шиитпирлээр дээш ажылдап турган ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелиниң хевирин болбаазырадып алырынга аңаа, ол ниитилелге дузалап турар бис» (Чогаалдар т. 33, 151—152 арыннар).

Капитализмден социализмче шилчилгениң үезинде карачаңгыс шын политика болур нэптиң ролюнуң болгаш ужур-дузазының дугайында ленинизмниң өөрединиң шынныын амыдырал боду-биле чүгле ССРЭ-ге эвес, харын социалистиг хөгжүлдениң оруунда киргген өске чурттарга база бүзүреткен.

Ажылчы чоннары социализмни Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле идегелдиг тургузуп турар улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары ажылчыннар биле тараачыннарның эвилелин ол политикага үндезилээш чедиишкиниг быжыглап турарлар.

2.

Массаларны удуртурунуң аргаларының болгаш хевирлериниң дугайында, партияның ажылчын аңгы-биле болгаш бүгү ажылчы чоннар-биле харылзаазын ооң ыңай быжыглаарының дугайында айтырыг Совет чуртту тайбың ажыл-агыйның тургузуушкунунуң оруунче шилчээн үеде шиитпирлиг ужур-дузалыг апарган.

Партия массалар-биле бодунуң харылзаазын ажылчын аңгының бүгү чогаадыкчы күштерин үлетпүрүү катап тургузары болгаш хөгжүдери дээш демиселге чоокшуладырынче, миллион-миллион ажылчы чоннарны совет эрге-чагырганы долгандыр

Тудуг ажылы—чугула сорулга

Планны үлегерлиг күүседир

Чадаанада көдээ ажыл-агайның дуржулга станциязынга 13 чыл дургузунда ажылдап келдим. Чоннуң материалдыг чаагай амыдыралының дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкыны бистерни күш-ажылчы көдүрлүүшкүнче сорук киирип турар. Ажылдаары—хүндүлүг хүлээлге болур.

Көдээ ажыл-агайның дуржулга станциязынга ажылдап кирген хүнүмден эгелээш бо хүнге чедир бодумнуң күш-ажылчы арга мергежилимни бедидип, бүгү күжүмнү салып турар мен. Сөөлгү 5 чылдарның дургузунда дуржулга станциязының тудуг бригадазын бригадирлеп келдим. Бо чылын мээң бригадам 12 бажың тудар планын 15 кылдыр ажыр күүседир дээш бүгү күштү салып турар. Бистиң бригадавыс 10 бажыңның ханазын тудуп дооскан болгаш 1200 чудукту, база 900 кубометр оттулар ыышты белеткээн.

Мээң бригадамда 20 ажыг кижи бар. Оларның иштинде эштер О. Хеймер-оол, К. Семис-оол, Шагдыржап олар хүнде 6 кубометр ыяш кезер нормалыг тургаш, 7—8 кубометр чедирип турарлар. Ыяш диликчилери эштер Д. Адыя, О. Хойжукпан олар хүнде 12 манза дилер нормазын 21 чедир күүседип турарлар.

Мээң күш-ажылымны станцияның дирекция чери үнелеп көргеш, мени өртектиг чүүлдер-биле 5 удаа шаңнаан. Күш-ажылчы чедишкиннеривисти улам-на быжыглавышаан, тудугнуң планын күүседири-биле кады ооң шынары дээш бүгү күжүвүстү салыр бис.

Х. КАНЧЫЫР-ООЛ.

МТС-те тудуг ажылы

Чаа-Хөл МТС-тиң механизаторлары тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин бүрүн дооскаш, чаа үлегерлиг мастерская болгаш өске-даа тудугларны тударынче кирипкеннер. МТС бо чылын үлегерлиг мастерская, комбайннар турар сарай, чунар бажың болгаш контора тудар планныг.

1954 чылдың тудуг планын күүседир дээш механизаторлар боттарының аразында социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелерин ап, чүткүлдүг ажылдап турарлар. Ам 100 кубометр тудуг ыяжын болгаш аңаа хереглезе чогуур дашты, цементини бүрүн белеткээннер.

И. БРИЧЕЕВ.

Колхоз тудуунга ыяш

Өвүр районнуң Дус-Дагда «Торгалыг» колхозтуң тудуг бригадазы 5100 ажыг эки шынарлыг чудуктарны кезип белеткээш, ооң хөй нуруузун колхоз суурунда дүжүрүп алган. Ында 40 ажыг аттар болгаш бир автомашина ажылдап турар.

Тудуг бригадазының ыяш кезикчилери эштер Шөмбүл, Балдакай болгаш сөөртүкчү Анай-оол олар хүн нормазын 150—200 хуу чедир күүседип, кызымак ажылдап турарлар.

Д. СЮНДЮП.

Тудуг материалын бүрүн белеткээн

1954 чылда тудуг планын күүседир дээш Эрзин районда «Кызыл сылдыс» колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш Дамдын) күжениишкинниг ажылдап турар.

Колхозтуң тудуг бригадазы бо чылын 5100 чудукту белеткээр планныг тургаш, 5200 чудукту кезип, чонуп, суурда сөөртүп дүжүрген.

Д. АРГУУН.

Кичээнгейни күштелдирер

Чүрттаның культура амыдыралдың болгаш мал кажааларының хөй-хөй тудугларын тудуп алырынга партия болгаш Совет чазак бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузуп берген.

Ындыг турбуже, Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхоз чыл бүрүде тудуг планын күүседпейн турар. 1954 чылда 2250 кубометр ыышты тудугга хереглээр планныг тургаш, мынчага чедир чүгле 1174 кубометрни тайгада кескен, а суурда чаңгыс-даалганың болгаш негелденің кок как болуп турарындан колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң болгаш комсомолчуларның мурнакчы ролю илеревейн, харын чамдык таварылга-даа чудук чок. Колхозтуң баштаар чери 75 колхозчуларны тудуг бригадазынга доктаамал ажылдадыры-биле быжыглаан. Шынында ол колхозчулар тудуг ажылынче мынчага чедир четче кирбейн турар. Тудуг ажылының темпизин бо хире куду деңнелге тургузар болза, колхоз бо чылын тудуг планын база-ла күүседпези билдингир. Колхоз баштаар чери бо талазы-биле чогуур хемчеглерни ап чорудары негетинип турар.

С. СЕРИҢ-ООЛ.

Азырадыкчы хөөнден чайлаар

Элегес хемниң ол, бо талаларынга элээн каш чылдарның иштинде кожа ажылдап келген биче күштүг ийи колхозтардан улгаттыр каттышкан Буденный аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ээлеп турар девискээри колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдеринге таарымчалыг чер: ниитиниң малын өстүреринге одары эки, мал чеми белеткээринге шөлү байлак, тудуг ыяжын барык шилилге чок кезип алырынга тайга база чанында, оон ыңай элбекшилдиг дүжүтке эгээртинмес тарылга шөлдерлиг.

Колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдеринге шак ындыг бүгү аргалар турбуже эрткен 1953 көдээ ажыл-агый чылында Буденный аттыг колхоз дыка чавыс көргүзүглерлиг болган. Мал өстүрериниң күрүне планын күүседпээн, тараа культураларының дүжүдү гектардан чүгле 5 центнер четкен, бүдүрүлге планында чүртталганың 20 тудугларындан 1 бажың кылдыңган. Ол ышкаш азырал ажаалданың четпезинден малдың продуктулуу кудаалганың болгаш негелденің кок как болуп турарындан колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң болгаш комсомолчуларның мурнакчы ролю илеревейн, харын чамдык таварылгаларда хожудап турар чүүлдер бар.

Колхозтуң күш-ажыл кылып шыдаар 260 кежигүннеринден 73 кижи күш-хүннүң минимумун чедир күүсетпээн, а 19 кижи бүдүн чыл иштинде артель бүдүрүлгезиниң кандыгдаа ажылынга чылдагаан чокка киришпээн чорукту анаа бир айтырыг кылдыр көрүп болбас. Тудуг бригадазының доктаамал эвес ажылдап турарындан 167 ажыл-агыйлыглардан 26 өреге бажың чок хевээр, ылаңгыя малчыннар мурнуку кидис өглеринде чурттавышаан. Тудугжуларның бригадири эш А. Трояковтуң организас чок багай ажылын колхоз баштаар чери чүгле хайгааракчы байдалга көрүп олурары шын эвес. Мынчага доктаамал ясли бажыңы безин кылып ап чадаан чорук чүгле херээженнериниң колхоз бүдүрүлгезинге бүрүн киржирин хандырбайн турар эвес, школа назыны четпээн бичии ургларны культурлуг кижизидеринге база саат болуп турар.

Областа чамдык колхозтар часкы хову ажылын эгелей берген, амгы үеде негелде белеткелде эвес, харын тарылгаже организастыг үнеринде болурун медереп билири чугула. Колхозтуң бо чылын тарыыр 1175 гектар шөлүн Бай-Хаак МТС эрткен чылын бүрүн андырып берген, а көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин чоокта чаа МТС-тиң бригадазы база кылчып берген. «Үрезинивис четпейндир» дээрге, күрүнеден сорттуг 60 тонна (ооң иштинден 32 тонна кызылтас, 15 тонна сула) тараа берген, ону безин мынчага четче сөөртүп ап чадаан. Ол болза, чүгле колхозчуларның күжүн эвес, боттарында бар автомашина болгаш ает транспорттун база чөп ажыглап шыдавайн турарынга факт болур. Тарылга планын ёзугаар алырга ам-даа 150 центнер кызылтас үрезини четпес хевээр.

Черниң шыгы болгаш хөрзүнге удобрение болза, үнүшке улуг ужурдузалыг болуру билдингир. Ындыг турбуже бо колхоз хар ызырындырар, шөл булуктадыр кандыг-даа хемчег албаан, өдек белеткээриниң планын чүгле 66 хуу күүседкен. Ол колхозтуң удуртукчулары эштер Полев, Төмүр-оол олар «малывыстың удобрениеге хереглээр өдээн кээп бөлүп берицер» дээринден безин чалданмас чыгыы олуруп турар. Негелдени кылыры шыныг-ла, харын. Ындыг-даа болза, берген чүүлдерни чөп ажыглавас, боттарында курлавырларны шингээдир айтырыгже кирбес, азырадыкчы хөөнүг норук ажылдыр бурунгаар хөгжүлдезинге ажыы чок деп чүвени ылаңгыя удуртукчу бүрүзү билири чугула.

В. БАИР.

МЕРГЕЖИЛДИГ АҢЧЫ

Кызыл районда Сталин аттыг колхозтуң малчыны эш Дагаажык эрткен чылын 5 бөрү өлүрген, а бо чылын 7 бөрү өлүрген. Ооң кададында колхозтуң 388 хою шупту менди, семис. Ол Ак-Дагның бөрү эртер черлерин эндевес, ооң салып каан какпаларынга кажар бөрүлер бо-ла алзыпкан олургулаар.

Н. БАЗАҢ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Чагыкчыларның чөптүг негелдези

Бай-Тайга районнуң харылзаа конторазының ажылдакчылары (начальниги эш Самбуу) көдээ черлерде ажылчы чоннуң чагаа, бижиктерин болгаш чагыткан солун, сеткүүлдерин өй-шаанда таратпайн турар.

Районда улгаттыр каттышкан Молотов аттыг колхозтуң Кара-Хөл деп черде эге школа бар, ында көдээ интеллигентилер, колхозчу малчыннар-даа хөй чурттап турар. Олар эрткен чылдың ноябрь, декабрь айларда 183 солун, сеткүүлдерни чагытканнар. Шынында чагыдыкчылар үстүнде бижиткен чагыдылгаларындан бо чылдың январь, февраль айларда чаңгыс-даа экземплярны холга албааннар.

Почта чедирилгезинде мындыг сандаргай байдал колхоз баштаар черден тускай почтачыны томуйлап тургуспааны-биле болдунган деп чагыдыкчылар хомудап турганнар. Колхоз баштаар чери почта дажыкчызының хүлээлгезинге колхозчу эш Серенни киирген. Почтачы Серен 183 чагыдылгадан чүгле 60 хире солуннарны эккеп турар. Районнуң харылзаа конторазының ажылдакчылары эш Серенге чамдыызы эрги чылдың, чамдыызы бо чылдың четче эвес солун, сеткүүлдерин берип келгеннер.

Ылаңгыя Кара-Хөл эге школазының башкызы Ф. Гашкованың чагытканы «Работница» деп сеткүүлү, «Пионерская правда», «Молодежь Тувы» солуннары болгаш өскелериниң-даа чагыглары мынчага чедир чаңгыс-даа экземпляр алдынмаан.

Чагыдыкчылар бижиткен солун, сеткүүлдерин четче албайн келгениниң кол чылдагааны районнуң харылзаа конторазының ажылдакчылары солуннарны кайыже чорударының шын адрестерин, чагыдыкчыларның ат, фамилиязын тода айытпайн, кайы хамаан чок далаш билдинмес кылдыр бижип турарында болуп турар.

Ындыг янзылыг четпестерниң фактылары чүгле бо чылын эвес, эрткен чылын база тургулаан. Бо дугайында чагыдыкчыларның хомудалдары чөптүг.

М. ИВАН.

Садыг ажылында четпестерни чайладыр

Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк сумузунда магазин (эргелекчизи эш Самданчап) бодунуң мурнунда салдынган сорулгаларны дыка четпес күүседип турар.

Бараан саарылгазының планнарын садыг чедир күүсетпейн келген. Хуучулар ортузунга тайылбыр массалыг ажылдарны калбартпаан. Садыгның ишти арыг-шевер эвес, соок, бараанның делгелгези чурум чок. Чоннуң чугула хереглелдиг барааннарын садары үзүктелиишкинниг болуп турар. Бараан сөөртүлгези багай организастатынган болгаш ол садыгга аңгылаан барааннар район төвүнде анаа-ла чыдар.

Райпонуң баштаар чери көдээ магазиннериниң ажылын хынап, садыг ажылын хөгжүдер дугайында салдынган сорулгаларны амыдыралга боттандырары чугула.

Т. ХЕРТЕК.

Уруглар чүге өөренмейн турарыл?

Чамдык ада-иелер ургларын школага өөредирин күзевейн, чүгле боттарының хуузунда ажыл-агыйынга ажылдадырын бодап турарлар.

Кызыл районда Сталин аттыг колхозтуң кежигүнү Б. Балчыыр-оол болгаш «Х улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери Б. Далаажык, Т. Чүлдүмей ургларын, М. Чамзырын ийи уруун школадан үндүрүп алган.

Бо ада-иелерни ургларын школага өөредирин башкылар каш удаа сүмелеп келген болза-даа, олар үргүлчү-ле меге аазаашкыннар кылып келген.

Бүгү-ниитиниң ыяавыла өөредилгезиниң хоойлузун үреп, ургларын өөретпейн турарларны шыгыы көөр өйү келген эвес пе?

В. ТҮМЕН-ООЛ.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунда эге школаның 1953—54 өөредилге чылында оттулар ыяжын белеткеп бээри-биле колхоз баштаар чери керээ чаргаш, ук керээзин күүсетпээни-биле школаның ыяжы үстүп, берге байдалда таваржып турарының дугайында көдээ бижикчи «Шын» солун редакциязынга чагаа бижээн. Школаның байдалын хынааш оттулар ыяш-биле хандырар дугайында хемчег алырын редакция Өвүр райкүүскомунга медээлээн.

Колхоз баштаар чери керээзин күүсетпээни-биле школаның оттулар ыяжы үстүп турганы хыналдадан шын болуп илерээн болгаш школаны ыяш-биле үзүктел чокка хандырарын колхоз баштаар черге даасскан, ыяшты белеткеп сөөртүп берген деп, Өвүр райкүүскому редакцияга дыңнаткан.

улам ыңай сырый каттыштырарынче, оларның идепкейин, медерелдиг чоруун болгаш бот-тывынгыр чоруун көдүрериниче таарыштыр тургузуп чоруткан.

Партияның дайзыннары — троцкистер, «ажылчын оппозиция» болгаш өскелер—партияны ол оруктан чая идерин, ажылчын аңгыны сандарадырын, партияның удуртур ролюн чок кылырын, Совет күрүнениң үндезинин божаңнадырын оралдажып турганнар. Троцкистер «профэвилелдерин күрүнежидерин», ажылчын аңгыга болгаш ооң профэвилелдеринге удуртулганың шериг методун шилчидип киирерин негеп турганнар. Олар ажылчын массаларны бүзүредириниң аргазынга удур, профэвилелдеринге демократияны калбартырынга удур, профэвилелдериниң органнарының сонгулдалыг чоруунга удур турганнар.

Профэвилелдериниң ролюнуң дугайында айтырыг мынаарда партийжи политиканың кол айтырыы болуп турбаан. В. И. Ленин ону партийжи калбак дискуссияга кииреринге удур турган, чүге дизе, эң-не чугула сорулгаларны шиитпирлээринден партияны ол чартыктырар турган. Ындыг-даа болза ленинизмниң дайзыннары партияны 1920 чылдың декабрьда профэвилелдериниң дугайында дискуссияга чедиргеннер.

В.И. Ленин кол согуушкунну троцкисчи антипартийжи бөлүглээшкинге удур угландырган, Ленинчи платформа болза профэвилелдери дээрге кижизидилгениң организациязы, башкарылганың, ажыл-агыйжы чоруктуң школазы, коммунизмниң школазы болурун барымдаалап турган. Профэвилелдери боттарының бүгү ажылын чүгле бүзүредириниң аргазынга үндезилээш, бүгү ажылчыннарның идепкейлиг чоруун болгаш инициативазын үрелиишкин-биле демиселче көдүрүп, оларның эгээртинмес күжүн, чүрттүң амыдыралын социалистиг ёзу-биле чаартып тургузарынче углаар ужурлуг турган. Улуг үлетпүрлүг төптерниң бүгү партия организациялары ленинчи платформаны деткээннер. Партияның X съездизи профэвилелдериниң дугайында дискуссияның түңнелин үндүрген болгаш сорулгаларының дугайында съездиниң шиитпирлериниң үндезинигге кирген ленинчи платформаны бадылаашкынның улуг нуруузу-биле чүүлдүг деп көрген. «Ажыл-агый фронтузунга чугула чедишкиннер чүгле организастыг ажылчын массалар-биле, оларның профэвилелдериниң нүүрү-биле кады чорааш, олар-биле ажыл-агый фронтузунга чедишкиннерни бот-тывынгыр идепкейге үндезилээш, чедип ап болур» деп съездиниң шиитпиринде шынган. («СЭКП съездилериниң, конференцияларның болгаш ТК-ның Пленумнарының резолюцияларында база шиитпирлеринде»,1 кезээ, 537 арын, 1953 чыл).

РКП(б)-ниң X съездизиниң «Профэвилелдериниң ролюнуң болгаш сорулгаларының дугайында» деп шиитпирин удуртулга кылбышаан, партия ажылчын аңгының калбак массалары-биле бодунуң харылзаазын быжыглап, ажылчы чоннарның партия кежигүнү эвес массаларынга бодуңуң саңлдарын дыңзыткан болгаш профэвилелдерин чүрттүң идепкейлиг ажыл-агыйжы база политиктиг алыдыралынга чоошкулаткан. Профэвилелдери партияның лозунгуларын ажылчы чоннарның партия кежигүнү эвес калбак массаларының ортузунга идегелдиг дамчыдыкчылары, партиядан массаларже күштүг «шимчедикчи курларның» бирээзи болганнар. Профессионалдыг эвилелдер катап тургузуушкуннуң үезинде ажыл-агыйның үрелиишкини-биле демиселче ажылчын аңгыны сырый каттыштырарының болгаш ажылчы чоннарның бүгү күштерин мобилизастаарының хереэнге кончуг улуг рольду ойнааннар.

Социалистиг тургузуушкуннуң беш чылдар планнарын күүседири дээш совет улустуң демиселиниң чылдарында профэвилелдериниң ужур-дузазы онза улгаткан. Олар Коммунистиг партияның башталгазы-биле ажыл-агыйның болгаш культура тургузуушкунунуң планнарын хуусаа бетинде күүседири дээш калбак социалистиг чарыштарның организакчылары болуп үнгеннер.

Совет профэвилелдери Ада-чүрттүң Улуг дайынының чылдарында кончуг улуг ажылды чорутканнар. Олар партияның «Бүгү-ле чүвени фронтуга!», «Бүгү-ле чүвени даизынны ажып тиилээринге!» деп дайынчы лозунгуларының адаа-биле совет кижилерни фашистиг агрессорларны тиилээри дээш карак-кызыл күш-ажылче мобилизастааннар.

Дайын сөөлүндеги чылдарда совет профэвилелдери улам-на быжыкканнар, ажыл-агыйжы болгаш политиктиг айтырыгларны шиитпирлээринге оларның ролю бедээн. Чигэтти болгаш материалдарны камнаары дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн үнезин чингедири дээш, эң эки шынарлыг продукцияны үндүрери дээш, бар турар бүдүрүлге шөлдеринден продукция бүдүрүп үндүрерин улгаттырары дээш патриоттуг шимчээшкинни олар партия организациялары-биле кады деткип болгаш организастап турарлар. Профэвилелдериниң чүс-чүс муң кежигүннери—ажылчыннар болгаш албан хаакчылар — күш-ажылга бедик чедишкиннерни чедип алганы дээш Совет Эвилелиниң орденнери-биле болгаш медальдары-биле шаңнатканнар.

ССРЭ-ниң профэвилелдери бүгү делегейге тайбың дээш демиселдиң хереэнге кайы-хире улуг салыышкынны кылып турары бүгүдеге билдингир. Тайбың дээш демиселчилерниң бүгү делегей шимчээшкининге оларның идепкейлиг ролюн бүгү чүрттарда ак-сеткилдиг кижилер хүндүлеп, үнелеп көрүп турарлар. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың иштики болгаш даштыкы политиказын бистиң профэвилелдеривис моон-даа соңгаар бүгү күштери-биле деткип дузалаарлар.

Коммунистиг партияның күжү — ооң улус-биле үзүлбес харылзаазында. Партия улусту төөгүнүң ёзулуг чогаадыкчызы деп ханызы-биле бүзүретпишаан, коммунистиг тургузуушкуннуң амгы байдалдарында ажылчы чоннарның массалары-биле бодунуң харылзаазын улам улуу-биле быжыглап турар. Партия массаларның иштинге бодунуң бүгү ажылын чорударда коммунистиг тургузуушкуннуң чаагай улуг сорулгаларын күүседиринге ажылчы чоннарның идепкейин болгаш инициативазын көдүрерин оралдажып турар. Ол сорулгалар-биле ол организастыг болгаш политиктиг удуртулганың аргазын болбаазырадып ап турар. Совет улустуң күжү—эң-не дуржулгалыг болгаш каңналган партия болур коммунистерниң партиязын долгандыр ооң сырый каттышканында болур.

3.

РКП(б)-ниң онгу съездизи национал айтырыгны чугаалашкан. И. В. Сталин «Национал айтырыында партияның ээлчеглиг сорулгаларының дугайында» деп бодунуң илеткелинге национал дарлалды Советтер чүрттунда бүрүнү-биле узуткаан, ындыг-даа болза ол четпес деп айыткан. Националдарның деңчоруун херек кырынга боттандырзын дээш мурнунда дарладып чораан нацияларга болгаш бичии улустарга эрткен үениң аар-берге салгалгазын — ажыл-агый, политиктиг болгаш культурлуг хожудангай чоруун узуткаарынга дузалаары болгаш төп Россияны чедип алыр кылдыр оларга арганы бээри эргежок чугула турган.

И. В. Сталинның бижээни, РКП(б)-ниң X съездизиниң хүлээп алганы национал айтырыында партияның ээлчеглиг сорулгаларының дугайында резолюцияда делегейде бирги социалистиг хөй национал дыг күрүнеде национал политика капиталдың чүрттарында боттандырып турар национал политикага үндезини-биле удурланышкак деп күштүү-биле демдеглээн.

«Бир эвес хуу өнчү болгаш капитал кижилерни чайлаш чок бот-боттарындан чарып, национал өжээннежилгени кыпсып, национал дарлалды күштелдирип турар болза, коллективтиг өнчү болгаш күш-ажыл кижилерни харын-даа чайлаш чогуу-биле чоокшулаштырып, национал көрүшпес чорукту, национал дарлалды узуткап турар. Капитализмниң национал дарлалы чокка туруп шыдавазы ышкаш, социализм дарлаткан нацияларны хостатпайн, национал хосталга чокка туруп шыдавас». (СЭКП резолюцияларда, 1 кезээ, 556 арын).

Национал айтырыының талазы-биле резолюцияның боттандырылгазы мурнунда дарладып чораан нацияларга совет улустарның найыралдыг өг-бүлезинге тудуп алгаш, мурнакчыларның деңнелинге чедир көдүрлүрүнге дузалаар ужурлуг эң чугула практиктиг хемчеглерни айыткан. Национал республикаларга үлетпүрну бүгү хемчеглер-биле хөгжүдерин өзе сагыш салыышкынны салган. Партия чүрттүң социалистиг индустриализациязын Совет Россияның бүгү улустарының бүгү талазы-биле экономиктиг, политиктиг болгаш культурлуг хөгжүлдезинин кол үндезини кылдыр көрген.

Партияның X съездизиниң национал айтырыының талазы-биле шиитпири болза, социализмниң тургузуушкунунга орус ажылчын аңгының совет национал республикаларның тараачынарының ажылчы массаларыбиле быжыг эвилелин хандырарынче угланган.

Коммунистиг партия бодунуң национал политиказын боттандырып чорудар үеде улуг державтыг (великорусьчу) шовинистерниң болгаш чер-черниң националистериниң талазындан улуг удурланыышкынынга таваржып турган. Ол угланыышкынларны чылча шаппайн турган, хөй национал дыг Совет күрүнениң күжүнүң болгаш быжыының магадыгалы болур улустарның найыралын тургузарынга болгаш быжыглаарынга чугула чедишкиннерни чедип алыры болдунмас турган. Съезд партияны кол айыл болур улуг державтыг шовинизмге удур, база чер-черниң национализминге удур шиитпирлиг демиселче кыйгырган.

Улус ажыл-агыйын катап тургузар талазы-биле тайбың ажылче бистиң Төрээн чүртүвүс шилчиириниң үезинде бүгү совет республикаларның улам-на сырый каттыжыышкынынга, улустарның найыралынга болгаш акы-дуңмалышкы чоруунга үндезилетинген чаңгыс-аай эвилелдешкен Совет күрүнени тургузарының амыдырал талазы-биле эргежок чугулазы тыптып келген. Капиталистиг хүрээлээшкинниң байдалдарында бир-даа совет күрүне делегейниң империализминиң талазындан экономиктиг хоозурадыышкындан болгаш дайын талазы-биле чылча шаптырыышкындан бодун камгалатынган деп шыдавас деп чүвени барымдаалааш, партияның X съездизиниң айытканы болза:

«Бир талазында, совет республикаларның камгаладының ниити эргежыктары, өске талазында, дайынга үргедеткен бүдүрүкчү күштерни катап тургузарының сорулгазы, үш талазында, тараалаң эвес республикаларга тараалаңнарының талазындан аъш-чемниң дузаламчызын көргүзериниң эргежок чугулазы—империалистиг кулданыгдан болгаш национал дарлалдан камгаланырының карачаңгыс оруу болур тус-тус республикаларның күрүне талазы-биле эвилелдерин күштүү-биле негеп турар-дыр». (СЭКП резолюцияларда, 1 кезээ, 557 арын).

Партияның X съездизиниң национал айтырыының талазы-биле шиитпири кончуг улуг төөгүлүг ужур-дузалыг. Ол шиитпирни боттандырбышаан, бистиң чүртүвүстүң улустары Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле 1922 чылдың декабрьда хөй национал дыг күштүг социалистиг күрүнени—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелин тургускан.

Коммунистиг партия В. И. Ленин биле И. В. Сталинның чогаалдарынга болгаш партияның шиитпирлеринге ажылдап кылган бодунуң эр-

(Төнчүзү 4-кү арында).

СИБИРЬНИҢ БОЛГАШ ЫРАККЫ ЧӨӨН ЧҮКТҮН ХООРАЙЛАРЫНДА

ТОМСКИНИҢ ЭРТЕМДЕННЕРИНИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙГА ДУЗАЛАМЧЫЗЫ

Томск—университеттиг хоочун хоорай, бо чылдың сентябрьда хоорайның үш үс бежен чылы болур. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ону Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүн эртемнин, культураның болгаш үлетпүрнүн улуг төптериниң бирээзи кылдыр хуулдурган. 25 муң ажыг студентилер болгаш өреникчилер өренип турар 6 дээди өредилге черлери, 6 эртем-шинчилел институттары, 21 ортумак тускай өредилге черлери бар. Томскиниң өредилге черлери Төрээн чуртка он-он муң тускай эртемниглерни берген.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму чурттун эртемденнериниң мурнунга улуг сорулганы салган. СЭКП обкому болгаш дээди өредилге черлериниң база эртем албан черлериниң партия организациялары коммунизм тургузуушкуну дээш бистиң улустуң демиселинге Пленумнуң шиитпирлериниң төөгүлүг ужур-дузазын эртемденнерге калбаа-биле тайылбырлап таныштырган, көдээ ажыл-агыйга дуза көргүзеринге оларның боттуг сорулгаларын тодаргайлаан.

Томскиниң эртемденнери ам колхозтарга болгаш МТС-терге дузаламчы көргүзериниң талазы-биле идепкейлиг ажылда киргеннер. Элээн каш он-он эртем темаларын ажылдап кылып турар, ооң иштинде бежен ажыг ажылдарны чурттуң улуг дээди өредилге черлериниң бирээзи— С. М. Киров аттыг политехника институдунуң эртемденнери кылып турар. Бо ажылдарның аразында: колхозтарның электростанцияларын төлевилээри, көдээ ажыл-агый ажылдарын электрижидери болгаш механизастаары, тус черниң чиик өртектиг тудуг материалдарын шинчилеп тывары, көдээ ажыл-агый чигзиниң химиктиг болбаазырадып кылыышкынының организациязы улуг ужур-дузалыг болуп турар. Гидротехника болгаш гидроэнергетика кафедразының эргелекчизи доцент Каревтиң удуртулгазы-биле эртем ажылдакчыларының бригадазы Иксинскииниң электростанциязының техниктиг төлевилелиниң шинчилелиниң талазы-биле ажылды кылган болгаш сбластың эң соңгу районнарының бирээзинде турар Сталин аттыг колхозтуң Акдарминск ГЭС-иниң техниктиг төлевилелин тургузарынга белеткелди чорудуп турар. Ол ажыл бо чылын доозулган турар.

Эртемниң алдарлыг ажылдакчызы профессор Бутаковтуң удуртулгазы-биле чылыг күжүнүң дерилгелериниң кафедразы ГЭС—2-ниң чылыг артынчыларын Томск совхозтуң теплица ажыл-агыйынга ажыглаарының төлевилелин ажылдап кылып турар, а ол ышкаш колхозтуң теплица ажыл-агыйынга чаңгыс-аай төлевилелди белеткеп турар.

Политехника институду Томскиниң лён ажылдыг зона станциязы-биле кады лённу чылыг күжү-биле чылыдып ажылдап кылырының чаа дүргедеткен аргазын шиңгээдип алырының талазы-биле ажылды чорудуп турар. Бо хемчег болза, областың лён ажылдыг колхозтарынга дыка улуг ужур-дузалыг болур. Лён болбаазырадылгазын болгаш ону ажылдап кылырының мурнакчы агротехниказын колхоз бүдүрүлгезинге нептередири чоокку ийи—үш чылдарда областың лён ажылдыг колхозтарының орулгазын ийи болгаш үш катап улгаттырар.

Сөөлгү айларның дургузында дээди болгаш ортумак билиглиг тускай эртемниглериниң дыка хөйү МТС-терже болгаш колхозтарже ажылдап чораан. Оларга эргежок чугула үүлдер болза, чаа машиналарны, а ол ышкаш эртемниң чедиишкиннерин болгаш мурнакчыларның дуржулгаларын ханы өөренири болгаш шиңгээдип алыры болур. Ортумак билиглиг чүс-чүс тускай эртемниглер боттарының билиглерин бүдүрүлгеден чартыкпайн тургаш бедидип алырын күзеп турарлар. Бо херекте политехника институду болгаш университеди хөйну кылып болурлар. Бо чылын политехника институду заочный салбырга 150 кижини хүлээп алган.

Чуртта Томскиниң В. В. Куйбышев аттыг хоочун университеди бодунуң составында биолог-химия факультеттиг, бай ботаника садтыг болгаш гербарийлерлиг. Ол университет биология кадрларын белеткеп, көдээ ажыл-агыйга улуг дузаламчыны чедирип турар. Университеттиң чыл санында болуп турар эртем конференцияларынга көдээ ажыл-агый эртеминиң болгаш бүдүрүлгезиниң чугулаа айтырыгларын көрүп турар.

Хөрзүн карталарын тургузарының талазы-биле улуг ажылды университет кылган. Бакчарский болгаш Асиновский районнарның колхозтарынга чаңгыс чайын хөй чылда үнер сигеннериң ийи кезилдезин колхоз бүдүрүлгезинге нептереткен, тарылга эәлчештирилгезинге удобрение системазын ажылдап кылган. Областың бүгү колхозтары болгаш МТС-тери Сибирьниң кадыг-дошкун байдалынга күзүн чажар кызылтасты өстүрериниң талазы-биле сүмени берген.

Университет эрткен чылдың сентябрьда ботаника садынга делгелге кылып, областың садчыларының болгаш ногаажыларның чедиишкиннериниң түңнелин үндүрген. Ол делгелгеге 17 муң кижи келген. Бо материалдарны ёзугаар тускай чыындыны парлаарынга белеткеп турар. Делгелгениң ажылдап турган үезиниң дургузунда колхозтарга кат-чимистиг культураларның эң эки чаңгыс-аай болгаш чаа перспективтиг сорттарының 28 муң олурткан чаш ыяштарын саткан. Бо чылын ботаника сады колхозтарга 100 муң чаш ыяштарны өстүрүп берген турар.

Томскиниң В. М. Молотов аттыг медицина институду чамдык колхозтарның колхозчуларының болгаш МТС-терниң ажылдакчыларының диспансеризациязын чорудуп, колхозчуларның медицина хандырылгазын экижидеринге дуза көргүзериниң талазы-биле чамдык хемчеглерни кылган.

Томскиниң бүгү дээди өредилге черлери шефке алган колхозтарлыг болгаш МТС-терлиг. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлериниң күүселдези дээш демиселге практиктиг дузаламчыны оларга көргүзүп турарлар. Ылаңгыя университеттиң партия организациязы шеф ажылын эки организастаан. Шефке алганы Асиновск МТС-ке болгаш Томск районнуң «Коммунизмче орук» колхозунга университеттиң эртемденнер коллективи эртемниң чедиишкиннерин бүдүрүлгеге нептередип, механизаторлар болгаш колхозчулар ортузунга политиктиг болгаш культурлуг ажылдарны чорудуп турар. Ийи айларның дургузунда университеттиң эртемденнери 21 лекцияларны номчаан, студентилерниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң элээн каш концерттерин көргүскен.

Асиновск МТС-ке техниктиг дузаламчы көргүзериниң талазы-биле улуг ажылды университеттиң чанында физика-техниктиг институттуң ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының чиигине-кежигүнү профессор Кузнецовка удурткан эртемденнери чорудуп турарлар. Институттуң ажылдакчыларының саналын ёзугаар шефке алган МТС-ке кезектерни чылыг күжү-биле ажылдап кылырының тускай аргазын кылган, ону кылып турарының үезинде температура хынаар дерилгени институт тускайлап берген. Машиналарның кезектерин ынчаар ажылдап кылыр болгаш цементациялаар айтырыгларның, кезектерни септеп-селииниң методтарын экижидериниң, металлдарны дүрген арга-биле ажылдап кылырының болгаш өске-даа үүлдериниң талазы-биле чамдык консультацияларны МТС-ке чоруткан.

Университеттиң эртемденнериниң эгелекчи чоруун ёзугаар «Коммунизмче орук» колхозта көдээ ажыл-агый культураларының бажының дерип турар. Университет көдээ ажыл-агый библиотеказын, лабораторияга хереглегиннер дерилгелерин тускайлаан.

Томск областың дээди өредилге черлериниң, көдээ ажыл-агыйының эртем албан черлериниң эртемденнери областың партия организациязының удуртулгазы-биле СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин күүседири-биле көдээ ажыл-агыйга идепкейлиг дузаламчыны көргүзеринге бүгү күжелиишкинин салырлар.

С. МУРАШОВ,
СЭКП-ниң Томск обкомунуң секретары.

Социалистиг экономиканың чедиишкиннериниң көскү херечизи

Совет Эвилелинге өртектериниң чаа чиигелдезиниң дугайында даштыкы парлалганың бижип турары

ВАРШАВА. «Аъш-чем болгаш үлетпүр бараанларынга күрүнеиң үүрмектеп садар өртектериниң чаа чиигелдезиниң дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Доктаалын польша парлалга калбаа-биле дыңнадып турар.

Совет Эвилелинде өртектерниң чаа чиигелдези болза, совет кижилериниң тайбың тургузуушкунга чедиишкиннериниң көскү херечизи болур деп «Трибуна люду» солун бижип турар. Социализмниң кол хоойлузун ёзугаар Совет күрүне чоннуң үргүлү өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин улам-на долу болгаш бүгү тала-биле хандырып турар.

Өртектер чиигелдезиниң дугайында доктаал бүгү делегейде калбак деткимчени ап турар деп солун демдеглеп турар. Миллион-миллион кижилерге Советтер чуртунда өртектериниң эәлчеглиг чиигелдези болза, мөлчүкчү-монополистерниң аспаа күш-ажылдың кижилерин ажыл чок чорукче, ядыы болгаш аш чорукче чыгап турар капиталистиг тургузуудан социалистиг тургузугнуң артык күштүүнүң бүзүрелдиг бадыткалы болур.

БУХАРЕСТ. «Ромыниа либера» солуннуң Совет Эвилелинде өртектериниң чаа чиигелдезинге алдар болдурганы «Социалистиг тургузугнуң чаа тиилелгези» деп мурнуку үүлүнде бижип турары болза:

ССРЭ-ге өртектериниң чаа, дайын сөөлүндеги сан талазы-биле чедиги чиигелдези чоннуң материалдыг болгаш культурлуг деңнелин улам ыңай бедидериниң талазы-биле Совет чазактың болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының чайгылыш чок чорудуп турар политиказының база катап эң-не бүзүрелдиг көргүзүү болур. ССРЭ-ге чорутунган өртектериниң элээн каш чиигелделери болза, үлетпүрге, көдээ ажыл-агыйга бүдүрүп үндүрүүшкүнүү көзүдедири дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чайгылыш чокка бедидери дээш, бот-үнениң чиигелдези дээш, социалистиг экономиканың бүгү адырларының таарымчалыг хөгжүлдези дээш совет кижилериниң демиселиниң түңнели болур.

СОФИЯ. «Земледелско знаме» солуннуң бижип турары болза, ССРЭ-де өртектериниң чаа чиигелдези болза, совет экономиканың күчүлүг көдүрлүүшкүнүнүң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң үзүктел чок бедээнинин, продукцияның бот-үнезиниң чиигээнинин түңнели болур.

Совет улустуң тиилелгезинге бистиң улус өөрүп турар. Коммунизмче оруктап совет улустуң кылып турары чаа базым бүрүзү тайбыңның, демократияның тиилелгези болур деп солун немей бижип турар.

ТИРАНА. Совет Эвилелинде өртектериниң чиигелдезин совет улустуң коммунизм тургузуушкунунга чаа тиилелгези кылдыр, Совет күрүнеиниң өзүп турар экономиктиг күчүзүнүң чырыткыланчак көргүзүү кылдыр албани парлалга үнелеп турар.

ДЖАКАРТА. Совет Эвилелинде өртектериниң чиигелдезин дыңнатпышаан, «Хариан ракьят» солуннуң бижип турары болза: «Капиталдың чурттарында өртектер үргүлү өзүп, массаларның ядарал-түрегдели болуп турар үеде, Совет Эвилелинде өртектер чиигеп, ажылчы чоннарның амыдыралы экижип турар-дыр. Социализм чуртунда чоннуң өзүп турар хереглелдерин максималдыы-биле хандырарынга бүгү-ле чүвени кылып турар».

«Колония болгаш чартык колония чурттарның улустары Совет Эвилелинче чоргаарал-биле көрүп турар» деп солун медеглеп турар.

(СЭТА).

Индонезияның хереэженнериниң демократтыг федерациязының съездизи

ДЖАКАРТА. Тайбың дээш, чурттуң хамаарышпас чоруу болгаш улустар аразының харылзааларын быжыглаары дээш демиселге хереэженнериниң киржилгезиниң эң чугула айтырыгларын чугаалашкан, Индонезияда хереэженнериниң демократтыг федерациязының съездизи чоокта чаа Джакартага бодунуң ажылын дооскан.

Съезд чаа программаны болгаш уставты хүлээп алган. Съездиниң шиитпирин ёзугаар федерацияны моон соңгаар «Индонезияның хереэженнериниң шимчээшкини» («Герваниі») деп адаар.

Амгы үеде «Герваниде» Индонезияның 80 муң хире мурнакчы хереэженнери санатынып турар болгаш ооң саалдары күштелип турар.

«Гервани» болза, бүгү делегей хереэженнериниң демократтыг федерациязының доктаамал кежигүнү кылдыр бодун санатынар болгаш ол федерацияның быжыгарынга, шупту чүвени кылыр деп чугаалап турар резолюцияны съезд хүлээп алган.

Съездиниң киржикчилери массалыг узуткаашкынның чепсээн допдораан хоругдаарын негээннер. Женевага ам болур чөвүлел хурал Азияда маргылдаалыг айтырыгларны шиитпирлээринге болгаш тайбыңны тургузарынга дузалаар дээрзинге бүзүрелин илередип, аңаа съезд байыр чедирген.

Съездиниң доозулганы-биле холбаштыр ол хүн Джакартага массалыг митинг болган.

(СЭТА).

Барыын Германияны эңдере чепсеглээринге удур бүгү-англи конференция

ЛОНДОН. Тайбың камгалалының англи комитединиң организастааны Барыын Германияны эңдере чепсеглээринге удур бүгү-англияның онза конференциязы апрель 3-те Лондонга ажыттынган.

Физика эртемдени доктор Буроп конференцияга чүве чугаалавышаан, массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаарының дугайында бүгү делегейниң улустарының күзеп турары айтырыгны Каттышкан Нациялар Организациязынга шиитпирлээринге АКШ-тың күзел чогун шүгүмчүлээн. Ол айтырыгны шиитпирлээринге Совет Эвилели доктар-моондак болуп турар дээрзиниң дугайында барыын талакы пропаганданың бадыткалының меге-хоозун чоруун ол чугаалаан.

Атомнуг чепсекти ажыглаарын хоругдаарының дугайында дугуржулгаже улуг күрүнелерни кыйгырып турар резолюцияның төлевилелин доктор Буроп саналдаан.

Конференцияның киржикчилери ол резолюцияны чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Ооң соонда герман айтырыгның дугайында илеткелди Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү Д. Н. Притт кылган. Совет Эвилелинге удур дайынны белеткээринге чепсегленген Барыын Германияны ажыглаар деп турар АКШ-тың баштаар бөлүктери тайбың, демократтыг үндезинге герман айтырыгны шиитпирлээрин узамдыктырып турарының харысалгазын хүлээр деп ол медеглээн.

Конференция бодунуң ажылын үргүлчүлеп турар. (СЭТА).

Капиталдың чурттарында өртектер улгадыышкыны

ЭКВАДОР

МОНТЕВИДЕО. Аъш-чем өртектериниң өзүлдезиниң болгаш улус массаларының ядаралының дугайында хөй санныг медээлерни Латин Американың парлалгазы парлап турар. «Эль Пуэбло» деп эквадор солуннуң бижип турары болза, «бирги чергениң эргежок чугула үүлдериниң, ылаңгыя аъш-чем продуктуларының өртектериниң дыка улгадыышкыны сөөлгү хүннерниң дургузунда болган. Ылаңгыя эът, сүт, рис далганының өртектери өскен. Улус ядыы-түренги чоруктуң коргунчуг байдалдарында чурттап турар.

Ч И Л И

БУЭНОС-АЙРЕС. Чилиде аъш-чем продуктуларының болгаш үлетпүр бараанларының өртектериниң улам ыңайгы өзүлдезиниң дугайын Чилиниң «Эль-Сигло» деп солуну медээлеп турар. Эрткен чылдың деңелели-биле алырга бо чылын консерва өртээ 70—80 хуу, быштак болгаш куш чуургазы барык-ла ийи катап, мал саржаа 60 хуу улгаткан болгаш оон-даа өске.

Чоокку үеде үнүш үзүнүң, ристиң, сүттүң өртектериниң улгадыышкыны болур деп турар.

(СЭТА).

Чилиде ажыл соксадыышкынныг шимчээшкин

БУЭНОС-АЙРЕС. Парлалганың медээлеп турарын ёзугаар алырга, Чилиниң ийи америк электроэнергетиктиг компанияларының ажылчыннарының ажыл соксадыышкынына үлетпүрүнүң ол адырының өске-даа бүдүрүлгелериниң коллективтери, а ол ышкаш газ заводтарының коллективтери каттышканнар.

Ажыл соксадыышкынын базары-биле полиция 60 ажылчыннарны тудуп хоругдаан. Ынчалза-даа ажыл соксадыышкыны калбарып турар. Чамдык бүдүрүлгелерде ажылды таарыштырары-биле шериглер чоруп турар.

Ажыл соксадыышкынының комитеди хоругдатырганнарны хостагыже чедир ол комитет бүдүрүлге эәлери-биле чугаалажыышкыннарны кылырындан ойталаар деп чарлаан.

(СЭТА).

Шыдыраачыларның ужуражыышкыны

Бо чылдың апрель 4-те Кызылдың башкы институдунуң студентилери-биле областың харылзаа эргелелиниң ажылдакчыларының дээре шыдыраачыларының ийи командазының ужуражыышкыны болуп эрткен.

Шыдыраачыларның ужуражылга оюнунга кайы-даа таладан 7—7 кижи киришкен, оюн солун байдалга эрткен. Ужуражыышкынга институттуң шыдыраачылары хөй санны ап, тиилекчи болганнар.

Г. БАЛЧЫР.

Коммунистиг партияның онгу съездизи

(Төнчүзү. Эгези 2—3 арыннарда)

тем талазы-биле барымдаалаан рационал политиказын амыдырал кырынга чайгылыш чок чорудуп турар. Ол мерген политика чаагай түүчелдерни берип турар. Бистиң чуртувуска капитализмни чок кылганының болгаш социалистиг улуг өскерлиишкиннерни боттандырганының түңнелинде эрги буржуазтыг нацияларның бузундуларынга чаа социалистиг нациялар тыптып өскеннер. Ол нациялар болза боттарының аңгы талазы-биле составы болгаш угаан-бодалдың талазы-биле-даа база боттарының социал-политиктиг эрге-ажыктары болгаш оралдажыышкыннарының-даа талазы-биле буржуаз нациялардан үндезини-биле ылгалдыглар. Олар эптеш чок аңгы өөрүлдээлеринден хостуг болгаш морал-политиктиг чаңгыс эви-биле сырый каттышканнар. Шаанда дарладып чораан нацияларның болгаш бичии улустарның экономиктиг, политиктиг болгаш культурлуг хожудангай чоруу мөңгези-биле узуткатынган.

Дең эргелиг улустарның аразында бузулбас найыралының харылзаалары-биле сырый каттышкан совет социалистиг күрүне хөй националдыг күрүнеиң үлегери болуп турар. Ол күрүне фашистиг Германияга удур дайынның аар-берге шылгалдаларын алдарлыы-биле тудуп шыдаан болгаш дайынның чорудулгазының база коммунистиг тургузуушкуннуң дайын сөөлүндеги үезинде улам-на быжыккан.

ССРЭ-де национал айтырыын шиитпирлээни—делегейниң хосталгага ынакшылдыг бүгү улустарынга чижек болган. Найыралдың харылзаалары социалистиг хөгжүлдениң оруунга кирген демократтыг лагерьниң улустарын улам-на сырый каттыштырып турар. Ол найырал пролетар интернационализмниң улуг принциптерин бодунга шиңгээтпишаан, бүгү чурттарның ажылчы чоннарының империалистиг дарлалга удур, бүгү улустарның тайбыны, хосталгазы болгаш дең эргелии дээш оларның ыдыктыг демиселинге каттыжылганың тугу болуп турар.

4.

Чаа экономиктиг политиканы амыдыралга чедиишкинниг боттандырының, ажылчын аңгының таразчыннар-биле эвилелин болгаш бистиң чуртувустуң улустарының найыралын быжыглаарының эң чугула байдалы болза партияның чаңгыс эви дээш демисел, партийжи ажылдың чаа төөгүлүг сорулгаларга таарышкан чаа хевирлерин база аргаларын ажылдап кылыры болган.

В. И. Ленин партияның съездизинге партияның чаңгыс-эвиниң болгаш анархи-синдикалдыг чайгылыышкын дугайында деп бодунуң илеткелинге база өске-даа чугааларынга фракциялыг чоруктуң партияга болгаш пролетариаттың диктатуразынга кончуг айыылдыын айтып турган. Эрге-чагырганы тудуп шыдаарын, пролетариаттың диктатуразының чаалап алыышкынын калбартырын, ажылчын аңгының удуртур ролюн хандырарын, ажылчы массаларны социализмниң оруу-биле углап-шиглеп чорударын чүгле медерелдиг болгаш демир дег сагылга-чурумнуг, чаңгыс-аай тура-соруктуг партия кылып шыдаар деп Ленин өөредип турган.

Партияның X съездизи В. И. Ленинниң саналын ёзугаар «Партияның чаңгыс-эвиниң дугайында» деп төөгүлүг резолюцияны хүлээп алган. Ол резолюцияда чугаалааны: «Кандыг-даа платформага тургустунган бүгү-ле бөлүглээшкиннерни доп-дораан тарадырын съезд сагындырып, кандыг-даа фракциялыг үүгүшкүннерни болдурбазы дээш эң шыңгыызы-биле хынап турарын бүгү организацияларынга дагзып тур. Съездиниң бо доктаалын күүсетпези партиядан доп-дораан чугаа чок үндүреринге чедирер ужурлуг» (СЭКП резолюцияларда, 1 кезээ, 529 арын).

ТК-ның кежигүннери сагылга-чурумну үрээр таварылгада болгаш фракциялыг чоруктуң катап төрүтүндүрер азы болдурар таварылгада ТК-дан болгаш партиядан үндүреринге чедир партияның бүгү, хемчегларын алырының бүрүн эргезин партияның Төп Комитединге X съезд берген. Съездиниң партияның чаңгыс-эвиниң дугайында деп резолюциязынга пролетариаттың диктатуразының системазынга партияның удуртур ролюн херек чок деп турган «ажылчын оппозициязы» X съездиниң буруу шапканы «Бистиң партиявыста синдикалдыг болгаш анархистиг чайгылыышкынның дугайында» деп резолюция болган. Анархи-синдикалдыг чайгылыышкынның идейин пропагандалаарын съезд Коммунистиг партияга туруп турарынга таарышпас деп санаан.

Партияның чаңгыс-эвин болгаш ат-алдарын быжыглаар сорулга-биле Контроль комиссияларны тургузарының дугайында шиитпирни съезд хүлээп алган. Ол комиссияларның сорулгазынга партия кежигүннериниң бюрократизм-биле, карьеризм-биле, боттарының албан-дужаалын сагыштыы-биле хуу хереэнге ажыглаары-биле болгаш өске-даа антипартийжи үүлгедиглери-биле демисел болуп турган.

Партияның чаңгыс-эвин быжыглаарынга партияның иштики демократиязын калбартырынга коммунистерниң калбак массазын партияның идепкейлиг ажылынга хаара тудуп кииреринге болгаш оларның идей-политиктиг деңнелин бедидеринге съездиниң хүлээп алганы партия тургузуушкунунуң дугайында шиитпир хамаарышкан. Ол резолюцияда партия ажылының чаа байдалдарга тааржыр кол организастыг хевир болур партияның иштики демократиязын калбартырының эргежок чугулазынга онза сагыш салган. Партияның иштики демократиязы партияның амыдыралынга болгаш партия тургузуушкунунга партияның бүгү кежигүннериниң идепкейлиг киржилгезин хандырар ужурлуг турган; партияның иштики демократиязы бүгү албан черлериниң адаандан үстүнге чедир калбаа-биле соңгулдалыын, оларның отчёттуг турарын болгаш контрольдуун көрүп турган.

Партия тайбың тургузуушкунче шилчээш ажылдаарының чаа аргазын база ажылдап кылып алган. Партия ажылының шериг коммунизмниң үезинде хереглеп турган аргалары чаа байдалдарга таарышпас апарган. Партияга удуртулганың коллективтиг чоруунуң, партияның шиитпирлерин ажылдап кылырда коллективтиг чоруктуң чугулазын демдеглевишаан, партияның X съездизи партия ажылының аргалары болза хамыктың мурнунда бүгү-ле эң чугула айтырыгларны партияның иштики шүгүмчүлелин бүрүн хостуу-биле чугаалажыры, партияның иштики шиитпирлерин ажылдап кылырда коллективтиг болуру деп айыткан.

Бодунуң хүрээлениин моон ыңай идей болгаш организас талазы-биле быжыглаар, чаңгыс-эвин камгалаар сорулга-биле партияның X съездизинден хүлээп алган шиитпирлер Коммунистиг партияга улуг ужур-дузалыг болган болгаш болуп турар. Ол шиитпирлерге даянып алгаш, партия В. И. Ленинниң мөчээнинин соонда И. В. Сталинга баштаткан Төп Комитеттиң башталгазы-биле бодунуң хүрээлениин быжыглап, бүгү делегейниң империализмниң эштенчилери троцкистерниң, бухаринчилерниң, буржуаз националистерниң болгаш өске-даа төлээлекчилериниң нүүрү-биле чагдынган меньшевикчи артыышкыннарны чылча шапкан, бистиң чуртувуска социализмни тургузуп болурунуң дугайында ленинчи өөредигни камгалап, амыдыралга чедиишкинниг боттандырган.

Коммунистиг партияның быжыы болгаш бир демнии, бүгү-ле дайынарга эптеш чогу, ленинизмниң принциптеринге шынныы ооң күжүнүң болгаш тиилетирбезиниң үндезини болуп турар. Чаңгыс-эвиниң тура-соруу-биле болгаш хөделиишкининиң чаңгыс-эви-биле сырый каттышкан Коммунистиг партия — чаңгыс сеткилдиглериниң—коммунистерниң эки-тураның дайынчы эвилели—совет улусту коммунистиг тургузуушкуннуң чаа-чаа чедиишкиннеринче идегелдиг чорудуп орар.

Коммунистиг партияның X съездизиниң төөгүлүг шиитпирлери улус демократиязының чурттарының партияларының коммунистерингe болгаш ажылчыннарынга политиктиг стратегияның болгаш тактиканың үлегери болуп турар. Марксисчи-ленинчи теорияга даянып алгаш, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының эң байлактыг дуржулгазын ажыглавышаан, ол чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партиялары чаа амыдырал дээш боттарының улустарының демиселин чедиишкинниг боттандырып турарлар.

М. СИМАКИН.

Харыысалгалыг редактор
Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ; Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орулакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал белдистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагыа белдистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериямың—3—65.

ТС—01738. Культура эргелелиниң типографиязы.